Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 537 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1885 (Ն. Տ.) 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1885 18 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1303

40 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան
غلطه‌ده نورادونكيان خاننده آرهولك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY
Karakeuy, Deirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար	Տարեկան	դահեկան արծաթ	200
» »	Վեցամսեայ	» »	100
» »	Եռամսեայ	» »	50
Գաւառաց » և տեղական թղթատարով՝	տարեկան	» »	240
Գաւառաց համար և տեղական թղթատարով՝	վեցամսեայ	» »	120
Օտար երկիրներ,	տարեկան	ֆրանք	56
» »	վեցամսեայ	»	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է: Խմբագրութեանս ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չ'տրուիր:

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻՆ
ԻՍԴԸՐՆ ԷՃԷՆՍԻ
Գործակալութեան [illegible], Գարա-քէօյ, Տէյիրմէն-խան

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊՆ

ԻՐԱՑ ՆԱԽԿԻՆ ՎԻՃԱԿԻՆ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆ Ի ՌՈՒՄԷԼԻ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

(Հեռագիր Թայմզին Վիէննայի Թղթակցէն.) (*)

Վիէննա, 21 Հոկտ.

Պաշտօնական և դեսպանական ակըմբոց մէջ վստահաբար կը ծանուցուի թէ Սերպիա զինուորական անմիջական գործողութեան մը չպիտի ձեռնարկէ, կը մակաբերուի թէ Միլան Թագաւորը որոշ խոստում մ'ըրած է իւր զօրքերը չյառաջացնելու, եթէ Դեսպանախորհուրդը չփոփոխէ Պերլինի Դաշնագիրը: Սերպիա և Յունաստան միշտ կը պնդեն այն առարկութեան վրայ թէ Պուլկարիոյ և Արեւելեան Ռումէլիի անձնական միութիւնը պիտի խանգարէ զոր ինչ իրենք Պալքանեան Պետութեանց հաւասարակշռութիւնը կը նկատեն, և անոնց այս դիրքը մեծ ոյժ կուտայ Ռուսիոյ, երբ սա կը պահանջէ բացարձակապէս որ իրաց առջի վիճակը վերահաստատի Ռումէլիի մէջ:

Միլան Թագաւորը չուզեց ընդունիլ Պուլկարիոյ Իշխանին ղրկել ուզած լիազօր պատուիրակն, առարկելով թէ Սերպիա չի կրնար շեղիլ Պերլինի Դաշնագրէն, և իրաւունք չունի մտնել ուղղակի բանակցութեանց Ալեքսանդր Իշխանին հետ: Մինչ Միլան Թագաւորը զայս կը յայտարարէ, Սերպիոյ եւ Յունաստանի դիւանագէտներն և կէս-պաշտօնական թերթերը կը շարունակեն յայտարարել թէ, եթէ իրաց առջի վիճակը վերահաստատի կատարելապէս, Սերպիոյ և Յունաստանի փոխարինական պահանջմունք բնականապէս վերջ պիտի գտնեն, և նոցա բանակները պիտի լուծուին և ցրուին: Երեք օրէ ի վեր դիտելի է որ Պելկրատի լրագիրք յայտնապէս կը պարծենան թէ, «Սերպիոյ հաստատամիտ ընթացքին շնորհիւ», բոլոր Տէրութիւնք պարտաւորեցան Թողուլ՝ Փիլիպէի Յեղափոխութիւնն իբրեւ կատարեալ իրողութիւն ընդունելու խորհուրդը, զոր կիսովին կազմած էին արդէն:

Եթէ, Ռուսիոյ ընդդիմութեան պատճառաւ, արդէն գրեթէ անհնար դարձած չըլլար Սերպիոյ փոխարինութիւն մը տալ Պուլկարիայէն հող առնլով, տակաւին կը մնար Յունաստանի փոխարինութիւն մերժելու դժուարութիւնն: Անգամ մ'ընդունելէ յետոյ փոխարինութեան սկզբունքը, բաժին հանել պէտք էր թէ՛ Սերպիոյ և թէ՛ Յունաստանի, առանց նաեւ Գարատաղի խօսքն ընելու: Բայց հիմակ եթէ Սերպիա և Յունաստան կրնան զէնքնկէց ըլլալ եւ գոհացուիլ իրաց նախկին վիճակին վերահաստատմամբ, յԱրեւ. Ռումէլի, Տէրութեանց լուծելի խնդիրը կը վերածի յայս կէտ, թէ արդեօք կ'արժէ՞ Պալքանաց խաղաղութիւնը վտանգել պարզապէս Ալեքսանդր Իշխանին Արեւելեան Ռումէլիի Ընդհանուր Կառավարչի տիտղոսը տալու համար, բան մը որ անսովոր դիրքի մը մէջ պիտի դնէր զիշխանն, և սակայն ճշմարիտ գոհացում մը չպիտի տար Ռումէլիցիներուն բաղձանաց, որք Պուլկարիոյ հետ սահմանադրական և վարչական կատարեալ միութեան մը կը փափաքին:

Այս բացատրութենէ կը տեսնուի թէ, Ռումէլիի մէջ իրաց առջի վիճակին վերահաստատումն այժմ կը յառաջադրուի ի Վիէննա ա՛յնպիսի ակմբոց մէջ, ուր մի քանի օրեր յառաջ խնդրոյն այնպիսի մէկ լուծումն արհամարհանօք պիտի մերժուէր իբրեւ անգործադրելի բան: Հիմակ, ընդ հակառակն, կը փաստաբանուի թէ Եւրոպիոյ մեծագոյն նպատակն է խաղաղութեան պահպանումն, և հետեւապէս ո՛ և է գնով կամ զոհողութեամբ պէտք է որ Սերպիա և Յունաստան արգիլուին պատերազմ հրատարակելէ: Իսկ յատկապէս Աւստրօ-Հունգարիոյ նկատմամբ, կը փաստաբանուի թէ, քանի որ Աւստրիա անկարող եղաւ երկրային ընդարձակում մը ձեռք բերել Սերպիոյ համար, պարտի գո՛նէ ջանալ որ Սերպիա պզտիկ չըլլայ գործին մէջ. Միլան Թագաւորն, եթէ պարտաւորի Պուլկարաց անձնական միութիւնն ընդունիլ առանց փոխարինութեան, կրնայ գանգատիլ թէ լքուած է, և իւր մայրաքաղաքը կը դառնայ տխուր, անժողովրդական և նուաստացած: Բայց Միլան Թագաւորն եթէ ի Պելկրատ վերադառնայ Պուլկարական անձնական միութիւնը կասեցնելէն ետքը, նոյնչափ պատիւ կը վայելէ որչափ եթէ հողային փոխարինութիւն մը ձեռք բերած լինէր, և գանգատ չի կրնար լինել թէ Աւստրիա խաբած է զՄիլան Թագաւորն, — արդիւնք մը, որ Աւստրիոյ կառավարութեան տեսութեամբ կարեւորագոյն է, զի յայնժամ Աւստրիոյ ազդեցութիւնն անվթար կրնայ մնալ Սերպիոյ մէջ:

Միւս կողմէ, Ալեքսանդր Իշխանին նկատմամբ, դիտել կը տրուի մասնաւորապէս թէ, իբրեւ Արեւ. Ռումէլիի Ընդհանուր Կառավարիչ Իշխանին տրուելիք դիրքն ո՛չ այնչափ առաւելութիւններ պիտի տար իրեն կամ Ռումէլիցիներուն, որպէս զի Տէրութիւնք յանձն առնէին այդպիսի փոփոխութեան մը վտանգները: Տեղի ունեցած ամեն դէպքերէն ետքն, Իշխանն ի Փիլիպէ երկբայելի իշխանութիւն մը պիտի ունենար, եթէ ցկեանս Կառավարիչ չանուանուէր: Իսկ եթէ ըստ առաջնոյն միայն հինգ տարուոյ համար անուանուէր, պայմանաժամուն լրանալէն ետքը կրնար չվերահաստատուիլ, և այն ատեն կառավարչութեան մէջ իւր յաջորդին նկատմամբ իւր կացութիւն դժնդակ բան մը կը լինէր թէ՛ իրեն և թէ՛ յաջորդին համար: Ընդունելով սակայն թէ անձնական միութիւնն ըստ կարի լաւ կիրառութիւն մ'ունենար, կը նախատեսուի թէ վարչային գրեթէ անլուծելի դժուարութիւնք պիտի ծագէին շնորհիւ կրկին և երկդիմի հանգամանաց Իշխանին, իբրեւ կէս-անկախ վեհապետ մը ի Սոֆիա և Թուրք գործակալ մը ի Փիլիպէ, և թէ այս դժուարութիւնք աղետաբեր պիտի լինէին բարւոք կառավարութեան պահպանման Իշխանապետութեան երկրին և Ռումէլիական նահանգին մէջ:

Ի մի բան, նոքա որք վերոյգրեալ փաստերը մէջ կը բերեն, կը յայտարարեն թէ միակ եղանակն ուով խաղաղութիւնը կարենայ ապահովիլ Պալքանաց մէջ, և բարեկարգութիւնը պահպանուիլ ի Ռումէլի, իրաց վիճակին վերահաստատումն է ամեն կէտերու մէջ, ի բաց առեալ Կավրիէլ փաշային վերահաստատումը: Կ'ընդունուի թէ Արեւ. Ռումէլիի նոր կառավարիչ մը պէտք է անուանել, և կ'աւելցուի թէ երբ նոր կառավարիչ մը անուանի, Տէրութիւնք արդարապէս կրնան Ռումէլիցիներուն համար ինչ ինչ զիջումներ հայցել Բ. Դռնէն ի բարւոքումն նոցա վիճակին:

Հետեւապէս, կ'երեւի թէ ռուս դիւանագիտութեան համբերատար և յարատեւ ոգւով ի գործ դրած ծրագիրք յաջողութեան ճամբու մէջ են: Ռուսիա իրօք ա՛յնչափ ճարտարապէս դարձուց գործն, որ Ալեքսանդր Իշխանին կողմը բռնող Տէրութիւնք այժմ զՍերպիա և զՅունաստան ի պատերազմ գրգռելու երեւոյթը կը զգենուն. և միանգամայն Պուլկարիոյ և Ռումէլիի շահուց կերպիւ իւիք հակառակող դիրքի մը մէջ կը տեսնեն զինքեանս: Անհերքելի է այժմ թէ Ռուսիա, պուլկարական միութեան հակառակելով, ի սկզբանէ անտի հաստատապէս միտքը դրած էր որ միութիւնը չիրագործուէր Ալեքսանդր Իշխանին օրով. և որովհետեւ յոյս չկայ որ Ռուսիա ետ կենայ թշնամական ընթացք մը բռնելէ ա՛յնպիսի Իշխանի մը դէմ, զոր իբրեւ ապերախտ ըմբոստ մը կը նկատէ, հաւանականութիւն չկայ որ Պուլկարական Միութիւնն իրագործուի ցորչափ Ալեքսանդր Իշխանը կ'իշխէ ի Սոֆիա: Աւելի յառաջ երթալով, կարելի է ըսել թէ, իրաց նախկին վիճակին վերահաստատումէն յետոյ ի Ռումէլի, Ալեքսանդր Իշխանին արդէն դժուար պիտի լինի երկար մնալ ի Սոֆիա: Եթէ յեղափոխութեամբ մը պաշտօնէ չձգուի, իւր կացութեան նուաստութիւնն և այն գիտակցութիւն թէ ինք անձնապէս միայն արգելք մ'էր եղած իւր ժողովրդեան բաղձանաց իրագործման՝ հաւանօրէն հրաժարելու պիտի մղեն զԱլեքսանդր Իշխանը:

Պէտք է գիտնալ թէ Ալեքսանդր Իշխանն, իրաց առջի վիճակին վերահաստատումէն յետոյ, ի Սոֆիա պիտի թողուի, ըստ առաջնոյն, Ռուսերէ պաշարեալ: Իւր պատերազմական գործոց նախարարը պիտի լինի Ռուս մը, ռուս քաղաքական գործակալ մը պիտի կենայ ի Սոֆիա, Պուլկարիոյ Նախարարապետի պաշտօն վարելու թեկնածութեամբ, և ռուս սպայք պիտի վարեն Իշխանին բանակն: Եթէ Իշխանը չէր կրնար յառաջագոյն համաձայնիլ այս մարդոց հետ, ո՛րչափ աւելի դժուարութիւն պիտի կրէ ա՛յն դէպքէն յետոյ որք զինք ստորնացուցած և իւր ժողովրդականութիւնը կարի յոյժ տկարացուցած պիտի լինին: Ալեքսանդր Իշխանն, իւր անցեալ ընթացքէն դատելով, այնչափ վեհ սիրտ մ'ունի որ անշուշտ չպիտի ընդունի այնպիսի փոփոխեալ պարագայից մէջ իրեն վիճակելի անարժան դերն: Առ Զարն ուղղեալ նամակաւ մը յայտարարեց արդէն որ եթէ իւր անձ միակ արգելքն է Պուլկարական Միութեան ճանաչման, նա պիտի հրաժարի. և անշուշտ այսուհետեւ Իշխանը պիտի գործադրէ իւր այդ խոստումն:

Ալեքսանդր Իշխանին հրաժարմամբ իրաց վիճակն հարկաւ շատ կը փոփոխի: Ռուսիոյ և Աւստրիոյ միջեւ նոր կարգադրութիւնք կրնան լինել Նոր Իշխանի մ'ընտրութեան համար, և զիջումներ կրնան լինել Աւստրիոյ, եթէ Պուլկարիոյ Նոր Իշխանը Ռուսիոյ ուզած մէկ մարդը լինի: Այս կէտերու վրայ այժմէն խորհրդածելու պէտք չունինք: Առ այժմ բաւ լինի դիտել թէ Միլան Թագաւորը ջերմապէս կ'օժանդակէ Ռուսիոյ՝ զԱլեքսանդր Իշխանը տապալելու ջանից մէջ զորս կ'ընէ Զարին կառավարութիւնն, և թէ այսպէս Սերպիա կը փափաքի ազատիլ ո՛չ միայն ներկայ, այլ նաեւ ապագայ խառնաշփոթութիւններէ:

—Վիէննա, 20 Հոկտ.

Միշտ խօսք կայ Ալեքսանդր Իշխանին պաշտօնանկութեան. Ռուսիա զայս կը պահանջէ. Գերմանիա չի հակառակիր. բայց Անգլիա ամենեւին չի հաւանիր, (ո՞յն պատճառաւ արդեօք թէ Ալեքսանդր Իշխանին եղբայրը դեռ մի քանի ամիս առաջ փեսայացաւ Անգլիոյ Արքունեաց:)

Դիւանագիտութիւնք քաջ գիտէ թէ ձեռնարկելի գործը վերջնական լուծում մը չէ, այլ ժամանակաւոր կարկատութիւն մը: Բայց եւրոպական խաղաղութիւնն առ այժմ ապահովուած պիտի լինի, և էական բանն ալ այս է արդէն:

—Պելկրատ, 20 Հոկտ.

Գերմանիոյ դեսպան Պ. Ֆօն Պրայի երկրորդ ուղեւորութիւնն ի Նիշ առաջինէն աւելի յաջողութիւն ունեցաւ: Միլան Թագաւորը, Պիզմարք Իշխանին խորհրդոց զիջանելով, յայտարարեր է թէ բանի մը չպիտի ձեռնարկէ մինչեւ որ Տէրութիւնք իրենց վճիռք տան: Բանակին դիւրազգածութիւնները փայփայելու համար, հաւանօրէն հրաման պիտի տրուի սահմանագլխոց վրայ մի քանի ռազմագիտական կէտեր գրաւելու, բայց առ այժմ Սերպք աւելի յառաջ չպիտի երթան:

Սերպ լրագրաց արգիլուած է տեղեկութիւն հրատարակել զօրաց շարժումներուն վրայ:

— Քադարօ, 20 Հոկտ.

Շատ մը Գարատաղցիք Սերպիա երթալու համար դասալիք եղած լինելով, Չեդինեէի կառավարութիւնը պահակազօրաց շղթայ մը հաստատեց Սերպիոյ սահմանաց կողմն, որպէս զի Գարատաղցիք չերթան այն կողմ: — Իմանալով թէ իւր սպառազինութիւնք քիչ մը հոգ պատճառեր են Աւստրիոյ, Գարատաղի կառավարութիւնն ըսել տուաւ Վիէննայի դահլիճին թէ այդ սպառազինութեանց շարժառիթն են Պալքանեան Թերակղզին խռովեալ տագնապն և իւր դրացեաց [illegible] պատրաստութիւնները, բայց թէ ինք յատուկ նպատակ մը չունի:

— Բեդրսպուրկէ հոկտ. 21 Թուով քաշուած հեռագրոյ մը նայելով, աշխարհի երջանկագոյն լրագրապետն է Պ. Կադկով, տնօրէն Մօսկովսկիյէ Վէտոմոստի համալսարանեան և զուտ ռուսական լրագրոյն: Ռուսիոյ Կայսրը բարեհաճեր է, Բեդրսպուրկ հասնելուն պէս, հեռագրով առ. ինքն կոչել զՊ. Կադկով, որ մին կը համարուի Զարին մտաց վրայ ամենէն աւելի ազդեցութիւն ունեցող արտաքոյ խորհրդականներէն:

—Սոֆիա, 21 Հոկտ.

Անգլիացի գործակատար Պ. Լասէլ, որ Ալեքսանդր Իշխանին ետեւէն Փիլիպէ գընացած էր, (և որոյ Փիլիպէ երթալը նշան մը համարուած էր թէ Անգլիա պիտի ընդունէր կատարեալ իրողութիւնը), Սոֆիա վերադարձաւ Իշխանին հետ:

—Բեդրսպուրկ, 22 Հոկտ.

Ժուռնալ տը Սէն Բեդերսպուրկ կ'ըսէ թէ Ալեքսանդր Իշխանին նամակն առ Միլան Թագաւորն, յորում Իշխանը մոռնալ կը թուի դեսպաններուն յայտարարութիւնն և Տէրութեանց որոշման հպատակելու խոստումը զոր ինքն իսկ տուած էր, այդ նամակ յոյս չի տար թէ Ալեքսանդր Իշխանն ինքնայօժար պիտի վերադառնայ յօրինաւորութիւն և ի նախկին վիճակ գործոց: Կէս-պաշտօնական լրագիրը նաեւ ցաւ կը յայտնէ թէ Սերպիա և Յունաստան կը շարունակեն իրենց սպառազինութիւններ, և կ'ապացուցանէ թէ Ռուսիա պէտք ունի՝ ուրիշ ամեն Տէրութենէ աւելի՝ առաջքն առնուլ եղբայրասպան կռիւներու: (Օր. [illegible])

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Ռուսքի Կուրիէր կը ծանուցանէ թէ ըստ 1882ի մայիսի պայմանագրութեան, զոր ռուսական կառավարութիւնն ըրած է Բ. Դրան հետ, Թուրքիա պարտաւոր է վճարել Ռուսիոյ պետական դրամատան 802,500,000 Ֆրանք իբր Թուրքօ-ռուսական վերջին պատերազմի տուգանք:

«Յառաջիկայ տարին Բ. Դուռը մեր պետական գանձարանին պարտի վճարել 2,975,000 ռուբլի, որ իւրաքանչիւր օսմ. ոսկին 8 ռուբլի 50 կոպեկ հաշուելով, ընդ ամենն 350,000 օսմ. ոսկի կ'ընէ:»

—Դեկտեմբեր 5ին աֆղանեան սահմանաց պատուիրակ Պ. Լեսսար Թիֆլիսէն ճանբայ ելաւ կեդրոնական Ասիա երթալու համար. պիտի այցելէ Ասխապատ, Բէնտէ, Զիւլֆիքար և միւս կէտերն որ կը կապուին աֆղանական սահմանագծի ծրագիրներուն հետ: Սահմանագծի մասնախմբի անդամները ալ նոյն ամսոյ 8ին ճանբայ ելան:

—Ռուսիոյ Օրթոտոքս Սինոդն 4,500,000 ռուբլի յատկացուցած է Ռուսիոյ եկեղեցական և կրօնական դպրոցներուն 1886ի տարեշրջանի ծախուց համար:

—Ռուսիոյ կամաւոր Նաւատորմղի ընկերութեան հոկտ. 4ին արտօնութիւն տրըւեցաւ շոգենաւային յարաբերութիւնն հաստատել Օտէսայի, Սպանիոյ և Պրազիլիոյ մէջ:

—Նովօյէ Օպօզրէնիէի մէջ կը կարդանք բաւական ընդարձակ վիճակագիր մը, Կովկասիոյ մէջ կատարուած սպանութեանց, աւարառութեանց և աւազակութեանց վրայ: Այդ վիճակագրէն կը տեսնենք թէ յիշեալ ոճիրներն փոխանակ հետզհետէ նուազելու, ընդհակառակն կը բազմանան:

	Վէրք և ծանր կռիւք	սպանութիւնք	աւազակութիւնք
1871	548	419	479
1872	501	453	586
1873	838	545	[illegible]
1874	958	558	632
1875	785	642	574
1876	950	629	729

Ասկէ կը տեսնենք որ հինգ տարուան մէջ այն է 1871—1876 վիրաւորումներու և ծանր կռիւներու թիւն աւելցած է 402. սպանութեանց թիւն 210 և աւազակութեանց թիւն 250: Իսկ վերջին տարիներս նախորդ տարիներու համեմատութեամբ աւելի եւս բազմացած է ոճիրներու թիւն: Այսպէս, Երեւանայ նահանգին մէջ 1881ին 985 ծանր ոճիրներ գործուած են, մինչդեռ 1880ին 214 պակաս եղած էր յիշեալ թիւէն, իսկ 1882ին այս ոճրագործութեանց թիւն 1114ի հասաւ: Գանձակի նահանգին մէջ 1881ին 1842 ոճիրներ կատարուած են, իսկ 1882ին 2251, այսինքն 409 աւելի: Թիֆլիս նահանգին մէջ իւրաքանչիւր տարի 2000 ոճրագործութիւնք կը լինին ընդհանրապէս:

Այս համառօտ քաղուածքէ բացայայտ կ'երեւի թէ Կովկասիա ամ ըստ ամէ աւազակութեանց բուն կը դառնայ:

Ո՞վ է արդեօք մեղաւոր այս պարագային մէջ, ռուս կառավարութի՞ւնը, թէ ժողովուրդը, կը հարցունէ Նովօյէ Օպօզրէնիէ:

(*). Այս պայծառ և բազմակողմանի տեսութեամբ, զոր Թայմզին Թղթակիցն հեռագրած է Վիէննայէ, կը բացատրուին բոլոր այն նկատմունք, որովք Տէրութեանց մեծամասնութիւնն արդէն որոշած է իրաց նախկին վիճակը վերահաստատել Ռումէլիի մէջ, մինչեւ իսկ անձնական միութիւն մը չշնորհելով Պուլկարներուն: Խնդիրն այսպէս բոլորովին նոր երեւոյթ մը առած է, և Թուրքիոյ իրաւունքներն, որք պահ մը անտես առնուած կը կարծուէին կատարեալ իրողութեանց ընդունելութեամբ, յանկարծ կը վերակենդանանան իրենց ամբողջութեամբ, շնորհիւ երկու արտաքին պարագայից, որոց մին էր՝ Ռուսիոյ ընդդիմութիւնը պուլկարական միութեան՝ ընդ. Ալեքսանդր Իշխանաւ, և միւսն էր՝ Սերպիոյ և Յունաստանի նախանձոտ դիրքը պուլկարական միութեան հանդէպ և պատերազմի ստուգութիւնն՝ եթէ նուիրագործուէր այդ միութիւն:

Թայմզին այս կարեւոր հեռագիրն արտատպեալ էր երեկի [illegible]ին անգլիական էջերուն մէջ ալ: Ծ. Խ.

—= 7 =—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՖՈՐԹՈՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱԿՈՊԷ

ՉԻԿ-ՉԱԿ
ԿԱՄ
ԿԵՌ-ԲՈՒԹԱՄԱՏ

Բ.

Արդարեւ շանդալից գործարաններուն մօտաւորութիւնն անպատեհութիւններ ունէր, բայց կռանոց շառաչիւնն և շոգեշարժ մեքենայից խորդիւնը քաղցր կուգային այդ բարի մարդուն ականջին, որ միլիոններ շահած էր երկաթուղեաց շոգեգործիներ շինելով, և որ կշռիչ գործաւոր լինելով սկսած էր:

Ուշ ամուսնացած էր վերնագոյն դասէ և իրմէ շատ պակաս տարեւոր կնոջ մը հետ, և արու որդի մը միայն ունեցած էր զոր կը պաշտէր, թէ և այդ որդի՝ աւելի մտահոգութիւն կուտար իրեն քան թէ գոհութիւն:

Ժիւլիէն Ժէմոզաք, քսան-ութ տարեկան, դատարկակեաց զբօսասէր մ'էր, լըջաբար աշխատելու տրամադրութիւն չէր ցուցներ ի մեծ ցաւ հայր Ժէմոզաքի, որ զայն իրեն յաջորդ ընել կ'երազէր: Ժիւլիէն ակումբի մ'անդամ էր, հայլ ծախք կ'ընէր, մեծ գումարներով կը խաղար, մրցմանց մէջ խոշոր գրաւներ կը դնէր, և դիւրօրս օրիորդաց աշխարհին մէջ ստացած յաջողութիւններն ոչ ևս կրնար թուել:

Սակայն կեդրոնական վարժարանը մտած էր և ուսմունքն յաջողութեամբ կատարած, քաղաքային երկրաչափի վկայականով, ուրեմն յաւիտեան պէտք չունենալ կը յուսար: Մայրն էր զայն գլխէ հանողը: Հայրն ինքզինք մխիթարելու համար կ'ըսէր. «Երիտասարդութիւնը պէտք է անցնի...» բայց կը տեսնէր որ շուտով չէր անցներ:

Սպասելով որ զգաստութիւնը գայ, երկու բան միայն կը պահանջէր անկէ: Նախ՝ հօրը տունը բնակիլ, երկրորդ՝ նախաճաշն իրեն հետ ընել: Եւ եթէ Ժիւլիէն գիշերը դուրսն անցունէր երբեմն, գոնէ նախաճաշին ներկայ գտնուելէ չէր վրիպեր: Ճիշդ կէս օրին ճաշի կը նստէին մեծ արուեստապետին տան մէջ, և Ժիւլիէն չէր պակսեր երբեք: Կը պատահէր երբեմն, որ մրրկալից գիշերէ մ'ըլլի ծնդեալ դէմքով և խոնջեալ աչերով կը ներկայանար ի նախաճաշ, բայց ինքզինք կը բարեբէր և գոհ կը լինէին իւր ծնողք: Հայրը քաղցրութեամբ կը յանդիմանէր զայն, մայրն ալ, որ զայն ամուսնացնել կ'ուզէր, մեծահարուստ ժառանգութեամբ աղջիկներ կ'առաջարկէր, զորս չէր մերժեր Ժիւլիէն, բայց տեսնելէ կը խուսափէր:

Խեղճ Մօնիսթրոլի եղերական մահն հակահարուած մ'ունեցեր էր Ժէմոզաքի տան մէջ:

Առաւօտ մը Ժիւլիէն չէր երեւցեր նախաճաշին ժամանակ, և իմացուեր էր որ առջի օրէն ի վեր տուն չէր վերադարձած:

Ծնողքը մեծ սրտատանջութեան մէջ ընկելով, տխուր օր մ'անցուցին, վասն զի իրիկուան ժամ վեցին միայն իմացան անոր գլխուն եկածն:

Ֆրէսնէ բարեկամը վստահաբար մեկնելով, Ժիւլիէն գիշերն ի բուն օրիորդ Մօնիսթրոլի քով կեցեր էր, որ զարհուրելի ջղային տագնապով մը չարչարուեր էր մինչեւ լոյս, և միայն առաւօտուն կրցեր էր Ժիւլիէն փողոցէն անցնող մարդիկ կոչել պատուհանէն:

Ոստիկանութիւնն իմանալով՝ եկեր վերջապէս ոճիրն ստուգեր էր, առանց բան մը հասկնալու: Քամիյլ, իրեն եղած հարցմանց կցկտուր պատասխաններ կուտար: Ժիւլիէն որոշ բան մը չգիտնալով, չէր կրնար լուսաւորել ոստիկանութեան տեսուչը, վասն զի աճպարարաց տաղաւարին մէջ անցած անցքը չէր կրնար բան մ'ապացուցանել հոլիտին դէմ:

Տիկին Ժէմոզաք, քաջաբար գնաց նոյն իրիկունը նստաւ աղջկան անկողնին քով և խնամեց զայն, մինչ դատական պաշտօնեայք, դիակին շուրջը բոլորուած, տեղեկագիր պատրաստելու վրայ կը խորհրդակցէին: Ուղեղային տենդ մ'երեւան ելած էր օրիորդ Մօնիսթրոլի վրայ, և բժիշկները չէին կրնար երաշխաւորել նորա կեանքը:

Հարկ եղաւ թողել հայրն առանց անոր գիտութեան. բայց Բիէր Ժէմոզաք և որդին, գործարանին աշխատաւորաց հետ յուղարկաւոր գնացին:

Շաբաթ մ'անցաւ մինչեւ որ Քամիյլի վիճակը բարւոքեցաւ: Թէ և սպաքինիլ սկսած, բայց տեսակ մը թմրութեան մէջ ընկած էր, որ կ'անդամալուծէր նորա մտային կարողութիւններն: Ոստիկանութեան գործակալք ոճրագործը կը փնտռէին և չէին կրնար հետք մը գտնել: Տիկին Ժէմոզաք վստահելի կին մ'եւ գթութեան քոյր մը դրած էր հիւանդ օրիորդին քով. ինքն ալ ստէպ կ'երթար կը տեսնէր զայն, և առողջանալուն կ'սպասէր, որպէս զի պատշաճ վիճակի մը մէջ դնէ զայն:

Ժիւլիէն կը համակրէր միշտ համեմահացի տօնավաճառին մէջ պաշտպանած աղջկան, և տակաւին չէր ներած անձնամոլ Ֆրէսնէի, որ վստահաբար զինքը թողեր փախեր էր: Բայց Ժիւլիէն քիչ քիչ ձեռք առեր էր իւր սովորոյթները: Գրեթէ մոռցեր էր որբ աղջկան սրտաճմլիկ որկածն, և ոչ ևս կը խորհէր գտնել Մօնիսթրոլն սպանող անըմբռնելի ոճրագործն:

Ութերորդ օրը, նախաճաշի միջոցին, ինչպէս որ սովորութիւն ըրած էր, լուր հարցուց Քամիյլի վրայ և իմացաւ որ նախընթաց իրիկուն առաջին անգամ ելեր էր անկողինէն:

—Քանի մ'օրէն կրնանք տեսնել, ըսաւ տիկին Ժէմոզաք: Կ'ուզէ առ մեզ գալ և շնորհակալութիւն յայտնել մեզ:

—Բերկրութեամբ կ'ընդունիմ զայն, աւելցուց հայր Ժէմոզաք, նախ յայտնելու համար թէ ո՛րչափ կը կարեկցիմ իւր դժբաղդութեան, և երկրորդ թէ բարի լուրեր ունիմ անոր տալու: Մօնիսթրոլի գիւտն հարստութիւն մ'է: Եթէ այսպէս շարունակէ, աղջիկը շատ պիտի հարստանայ. ես ալ, իբրեւ ընկեր, բաւական դրամ պիտի շահիմ: Օրիորդ Մօնիսթրոլ կրնայ այժմէն լաւ կեանք մը վարել, վասն զի տարւոյն վերջը մեծ գումար մը պիտի համրեմ իրեն, և մինչեւ այն ժամանակ կրնամ ուզածին չափ դրամ տալ:

—Ադով կրնայ մխիթարուիլ, ըսաւ Ժիւլիէն:

—Ես չեմ կարծեր որ մխիթարուի երբեք, ըսաւ տիկին Ժէմոզաք: Հիւանդութիւնը բարւոքելէն ի վեր լաւ մը քննեցի զայն, և այժմ կը ճանչեմ: Քաջ բնաւորութիւն ունի այդ քսանամեայ աղջիկ: Իւր բաղդին վրայ բնաւ հոգ չըներ. իւր հօր վրայ միայն կը խօսի, և անոր մահուան վրէժն առնուլ միայն կը մտածէ:

—Շատ կը վախնամ որ չյաջողի: Դատական քննութիւնք կը շարունակեն, բայց ոճրագործին վրայ ճիշդ հիմ մը չկայ: Ամբաստանած հոլիտն հարցաքննեցաւ հետեւեալ օրն և հաստատեց թէ ինք ուրիշ տեղ գնացած էր այն պահուն: Անշուշտ պիտի երեւցնեն զայն օրիորդ Մօնիսթրոլի հետ, որովհետեւ խօսելու վիճակի մէջ է այժմ. բայց ես գրաւ կը դնեմ որ չպիտի ճանչէ զայն:

—Հաւանական է, վասն զի կ'երեւի թէ ոճրագործին ձեռքը միայն տեսած է: Ինքն ըսաւ ինձ զայս, առանց աւելի տեղեկութիւն մը տալու:

—Ա՛, այո՛, ձեռքը... իւր հաստատուն գաղափարն է: Իւր ջղային տենդին ժամանակ կը գոչէր. «Ո՛հ, ձեռքը... կը մօտենայ... հօրս կ'սպանէ... վանեցէք...» Զառանցանք եկած էր վրան: Ճշմարիտ է որ բժշկաց տեղեկագիրը կը հաստատէ թէ հայրը խեղդամահ եղած է վիթխարի ձեռքէ մը... և ես ալ ստուգեցի զայս խեղճ Մօնիսթրոլի պարանոցը քննելով: Բայց այս բան յայտարար նշան մը չէ: Ամեն մարդասպանք տափանի պէս լայն ձեռք կ'ունենան: Կը յիշե՞ս, ժամանակաւ ամեն մարդ Թրոբմանի բութամատին վրայ կը խօսէր:

Նոյն միջոցին սպասաւոր մը ներս մտաւ, ոչ թէ ծառայութեան համար, վասն զի Ժէմոզաք իւր կնոջ և որդւոյն հետ առանձին ճաշելու սովորութիւն ունէր, և իւր սպասաւորք չէին կրնար ներս մտնել մինչեւ որ չկոչուէին հնչակաւ:

—Ի՞նչ կայ, Ժա՛ն, հարցուց յօնքը սռստելով:

—Օրիորդ Մօնիսթրոլ կը փափաքի տեսնել զձեզ կամ զտիկինը: Ըսի իրեն թէ ճաշի նստած էք...:

—Հոգ չէ, ներս թող գայ, պատասխանեց իսկոյն Ժէմոզաք:

Քամիյլ կ'սպասէր նախասենեկին մէջ: Սպասաւորը գնաց ներս հրաւիրեց զայն, և երբոր մտաւ, Ժիւլիէն դժուարաւ ճանչեց զայն: Առաջին անգամ տեսած գիշերուան տենդահար աղջիկը չէր բնաւ, անյարդար մազերով, անկարգ հագուստով և այլայլեալ դէմքով: Բոլորովին ուրիշ կերպարանքով կը ներկայանար այժմ, զուտ սեւեր հագած, իւր վշտահար և դեղնած դէմքին վայլող փեղոյր մը գլուխը դրած:

(Շարունակելի)

ՆՈՐՏՏՍԱՑՉԸ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԻՀԱՄՊՈՒՐԿ

Ցիշեալ ընկերութիւնն հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ տուներ, կարասիներ, խանութներ և ապրանքներ յոյժ շահաւէտ պայմաններով, միջնորդութեամբ իւր ընդհանուր գործակալութեան։

ՇԻՆՏԼԷՐ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ-ԳԱՊՈՒ, ՃԷԼԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

50

ՏԻՕԺԷՆ ՊԻԼՕՏ

DIOGENE BILLODES

Գ. ՍԱՐԳԻՍՈՖ ԵՒ ԸՆԿ.

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԵՐՈՒ ՇՂԹԱՅՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼ ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ ԳՈՀԱՐԵՂԻՆԱՑ

Վերոյիշեալ Տիօժէն նշանը կրող սոյն նորահնար Նիքէլ ժամացոյցներն իրաւամբ արժանացած են Գործաւորաց Բարեկամ անուան, որովհետեւ թէ՛ գնով դիւրամատչելի են գործաւորաց և թէ՛ ճշգութեամբ կը գերազանցեն ոսկի Քրօնօմէթրներն իսկ. այս ժամացոյցերն իրենց յարմար գեղեցիկ տուփերն ունին, և կը ծախուին ի գին 30 զրուշի (4 մէճիտ)· տուզինայով առնողներու կանոնաւոր զեղչ կ'ըլլայ։

Պիլօտ նշանով ճանչցուած մեր զանազան տեսակ արծաթ ժամացոյցներն արդէն բաւական տարիներէ ի վեր լաւ կերպով գնահատուած են ամեն ժամագործաց կողմանէ թէ՛ աստ և թէ՛ ի գաւառս։

Սոյն ժամացոյցերու մեծաքանակ սպառումն արդէն սկսած է նախանձ շարժել խել մը օրինակողներու, որոնք իրենց ուղեղն կը յոգնեցնեն իրենց յոռի ժամացոյցները նմանցնելու ամէն ջանք թափելով մեր ճշմարիտ Պիլօտներուն, նոյն իսկ այդ նշանն ալ փոքր ինչ փոփոխեալ յանդգնաբար կեղծելու։ Ուստի պարտք կը համարիմ արգոյ հասարակութեան ազդարարել և մասնաւորապէս Պոլսեցի և գաւառացի ժամագործաց որ մեր Պիլօտներն (Զիմիլի անուամբ ծանօթ) այսուհետեւ պիտի կրեն, բաց ի այս նշանէն, մեր անունն Գաղղիարէն լեզուաւ ճերմակ տախտակին վրայ և Տաճկերէն լեզուաւ մեքենային վրայ։

ՄԹԵՐԱՆՈՑ
Կ. Պոլիս, Զինճիրլի-խան
վարի յարկ Թիւ 7—8

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ
Զուլխաճըլ-խան փողոց Թիւ 8
Մաֆազաճըլար փողոց Թիւ 42

CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE CREDIT

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՆՏՈՒԿ

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ

Կեդրոնատեղի 116, Հրապարակ Լաֆայէթ, Բարիզ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1,000,000 ՖՐԱՆԳ

Բարիզի Ընդհանուր Խնայողական Սնտուկին գործառնութիւնքն են, Գաղղիոյ կառավարութեան [illegible] «երաշխաւորութեան» ներքեւ գտնուող, և մեծամեծ պարգեւներով վիճակահանուող [illegible]։

Ընկերութիւնը կազմուած լինելով 24 Յուլիս 1867 թուականի օրէնսգրին տրամադրութեանց համաձայն, իւր գործողութիւնք Ֆրանսայի կառավարութեան քննութեանն «գօնթրօլ» ենթարկուած են։ Այս մեծ և անժխտելի ապահովութիւն մ'է զոր ընկերութիւնն կ'ընծայէ իւր յաճախորդաց։

Ընկերութիւնը կը դիւրացնէ հասարակութեան «ամսական վճարմանց միջոցաւ» դիզել մի փոքր հարստութիւն և ունենալ միանգամայն մեծ պարգեւ մը շահելու յոյսն։

Առաջին ամսավճարն տրուելուն պէս, բաժանորդն կ'ընդունի իւր գնած արժէթղթին թիւն, և կը վայելէ նորա իրաւունքներն, որպէս թէ բաժնէթղթին գինն ամբողջովին վճարած լինէր։ Հետեւաբար արժէթղթին շահելիք պարգեւներն և տոկոսի կտրօններն իրեն կը վերաբերին։

Ամսական վճարմունքն են, ըստ արժէթղթին 5, 10 և 20 ֆրանգ։

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Ընդհանուր Ներկայացուցիչն Ընկերութեան վասն Թուրքիոյ, Ապտուլլահ Նասիր էֆէնտի, 4 Պաղչէ-գաբու, Կ. Պոլիս։

Ներկայացուցիչ ի Պրուսա, Յովհաննէս էֆէնտի Յ. Պօտուրեան

Ներկայացուցիչ ի Զմիւռնիա Միսիւ Փ. Փէթրօգօգինօ։

Ֆրանսայի և օտար երկիրներու ամեն հռչակաւորաց և վարդայարդարաց քով։

La
VELOUTINE
Poudre de Riz spéciale
PRÉPARÉE AU BISMUTH
Par CH^{les} FAY, Parfumeur
PARIS — 9, Rue de la Paix, 9 — PARIS

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ
ՋՕՐԱՑՈՒՑԻՉ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

TRIPLEX IN UNUM; SANITAS
VIANDE QUINA PHOSPHATES
VIAL

ՔԻՆԱՅՈՎ
ՄՍԻ ՀԻՒԹ
ՖՕՍՖԱԹ ՏԸ ՇՕ

Ամենազդու կազդուրիչն զոր պարտին գործածել Ապաքինողները, Ծերերը, կանայք, տկարակազմ Տղայներն և ամեն փափուկ անձինք։

Բաղկացեալ Մկանանց և Ջղային ու Ոսկրային դրութեանց կազմութեան և զարգացման յոյժ անհրաժեշտ նիւթերով։

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻՆ ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Արեան տկարութեան, Դեղնութեան, Թոքախտի, Ստամոքսի ամեն ցաւերու, փորհարութեան, Հիւծման, երկար ապաքինմանց, եւայլն. ի մի բան, Թուլութեան, Վատութեան, Ջղային ուժհատութեան ամեն վիճակներուն որոց շատեր չարաչուք կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս։

ԼԻՈՆ—Դեղարան Ժ. ՎԻԱԼ, Պուրպոն փողոց, 14—ԼԻՈՆ

☞ Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է ընդհանուր Մթերանոցն Ալիբրանտիի դեղարան Տէլլը-Սուտա, Բերա մեծ փողոց 169։

DRAGÉES MEYNET
D'EXTRAIT NATUREL
DE FOIE DE MORUE

Որքան անձինք կը հրաժարին՝ թ'օ՛ իրենց և թէ՛ իրենց զաւակաց համար՝ Մորիւ ձկան իւղի օգտակար գործածութենէն, իւր ազդած զզուանաց պատճառաւ։ Փարիզի դեղագործ Մէյնէէ Մօրիւ ձկան իւղի բնական մասն նոյն ծագումն, նոյն բնական կազմութիւնն ունի, ինչ որ ունի իւղն (թխագոյն ճշմարիտ իւղ)։ Կը պարունակէ անոր բոլոր կազդուրիչ յատկութիւններն և առաւելութեամբ կրնայ գործածուիլ անոր տեղ ամեն պարագայի մէջ, առանց ունենալու անոր անպատեհութեանց և ո՛չ մին։ Արդարեւ բնաւ յառաջ չբերեր ստամոքսի յոգնութիւն, և ամենափափուկ տղան, ամենաքնքուշ աղջիկն դիւրութեամբ կը գործածեն զայն Մէյնէէ շաքարահատ կամ Մէյնէէ հատիկներու (փոքր շաքարահատք մանկանց համար) ձեւին տակ։

Այդ Շաքարահատք ամենազդու դարման են ընդդէմ արեան պակասութեան, վատութեան, դեղնութեան, կուրծքի հիւանդութեանց, արեան տկարացման, ապաքինմանց, ուժահատութեան, ախորժակի պակասութեան, ծերոց տկարութեան, և կը զարգացնեն մանկութիւնն և պատանեկութիւնը։

Մէյնէի շաքարահատք աննախընթաց ծառայութիւններ կը մատուցանեն այս երկրին մէջ, ուր վերոյգրեալ հիւանդութիւնք կը տիրեն։ Իրենց գործածութիւնը կը յանձնարարուի մանաւանդ այս միջոցիս, ուր բազմատեսակ իւղեր կը վաճառուին որք Մօրիւ ձկան ճշմարիտ իւղ չլինելէ զատ ամեն ինչ են։

Մասնագիտաց իւղոց իսկ կեղծեր և նմանութիւններ կը պատրաստուին Կ. Պոլսոյ մէջ իսկ։

Թուրքիոյ համար
ընդհանուր մթերանոցապետ և
ներկայացուցիչ
Ժ. ԱԼԻԲՐԱՆՏԻ

Դեղարան Տէլլա-Սուտա, Բերայի մեծ փողոց, Թիւ 169

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company
ՆՈՐԹՃ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ
Լոնտրայի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն

		Անգլ. Լիր.
Արտօնեալ դրամագլուխ		3,000,000
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ		2,500,000
Վճարեալ »	625,000	
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	1,592,235	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	3,841,194	
		6,058,429
Հրդեհի ծիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	1,186,865	
Կենաց ծիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	551,307	
		1,738,172

NORTHERN
Assurance company
ՆՈՐԹՀԸՐՆ
Լոնտրայի և Էպէրտինի ապահովութեան ընկերութիւն

		Անգլ. Լիր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ		3,000,000
Վճարեալ »	300,000	
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	811,871	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,778,300	
		2,890,171
Հրդեհի ծիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	520,206	
Կեանքի ծիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	251,572	
		771,778

Ստորագրեալն իւր բազմաթիւ յաճախորդաց և քաղաքիս ընդհանուր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանէ թէ ինքն վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուի, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանէ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումն մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովը ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բռնողներու ինքզինք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն և գաւառները։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Սոյն ազգեալը, շոգենաւերու և առագաստանաւերու մէջ ի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած է ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթիա, Քօմիսիօն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն, առ

Կ. Պոլսոյ Ընդհ. Գործակատար յիշեալ Ընկերութեանց
ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

ԺԷՐՈՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐԸ

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ՄԱՔՈՒՐ ԽԱԾՂԱՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ
ՇՆՉՈՒԵԼՈՎ ԵՒ ՈՒՏՈՒԵԼՈՎ ԿԸ ՆԵՐԳՈՐԾԵՆ

ԸՆԴԴԷՄ

ՀԱՐԲՈՒԽԻ, ՊՐՈՆՇԻԹԻ, ԴՈՒՄԻ, ՇՆՉԱՐԳԵԼԻ, ՁԱՅՆԻ ԿԵՐԿԵՐՄԱՆ, ԽՈՒՉԱԿԱՏԱՊԻ

Մեծապէս նախընտրելի են Քաբսիւլներէն եւ շաքարահատներէն, որք կը բեռնաւորեն ստամոքսն առանց ազդելու շնչառութեան խողովակաց վրայ

ԺԷՐՈՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐՆ ԵՆ
ԽԱԾՂԱՆԻ ՄԻԱԿ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐՆ

Վարձատրեալ Փարիզու 1878 Տիեզերական Արուեստահանդէսի կողմէ։ Նախարարական որոշմամբ, և ըստ խորհրդոյ Առողջապահական ժողովոյ, փորձերու ենթարկուած են և Ռուսիոյ մէջ թոյլատրեալ կայսերական կառավարութեան կողմէ, ըստ հաւանութեան կայսերական բժշկական խորհրդոյ։

Իւրաքանչիւր տուփ կը պարունակէ 70 բասթիյլ
[illegible] և Ծանուցումն գործածութեան [illegible]

Ա. ԺԷՐՈՏԷԼ

Դեղագործ ի Սէնդ-Մէնիուլ (Մարն)
(Պահանջել Գործարանի կնիքն)

Այս Բասթիյլները օծելու միջոցին, շնչուած օդը կ'առնու խածղանին շոգիներն գրեթէ ուղղակի կը տանի հիւանդութեան տեղը։ Ներգործման այս մասնաւոր եղանակին եւ միանգամայն իրենց բաղադրութեան պատճառաւ է որ այդ Բասթիյլներն այնքան ազդու են այն ամեն հիւանդութեանց մէջ, որոց համար խորհուրդ կը տրուի խածղան գործածել։

Յոյժ օգտակար են ծխողներու, այն անձանց որք կը յոգնեցնեն իրենց ձայնը եւ անոնց որք իրենց աշխատութեանց մէջ գրգռիչ շոգիներ կամ փոշիներ շնչելու ենթարկեալ են։ — Ֆրանսայի և օտար երկրաց մէջ, այս Բասթիյլներու անհուն յաջողութիւնը կը հաստատէ իրենց անժխտելի գերազանցութիւնը։

Գլխաւոր կեդրոնատեղին է Դեղագործական Մթերանոցն, Ղալաթիոյ մեծ փողոց, թիւ 35։ Կը ծախուի ամեն գլխաւոր դեղավաճառաց քով։

Le Papier **JOB**

a obtenu 41 méd.: 10 en or, 9 diplômes d'honneur, et a été mis 8 fois hors concours.—JEAN BARDOU ne fabrique que cette marque, protégée par 52 jugements et arrêts, et signe. . . . J^{n} Bardou

Personne au monde n'a pu obtenir un pareil degré de perfectionnement, aussi nul doute que dans un temps trés prochain tous fumeurs de cigarettes ne fassent usage que de ce papier seul bon!! — La fabrication du JOB occupe plus de 800 ouvriers. — Maison fondée en 1840. —
Demander ce cahier chez tous les débitants de tabac.
Exploitation Générale: J. Z. PAUILHAC, Toulouse.

N. 9.

Էլ չաթլամասը, չըպան, գաշընմա վէ ուսթուրատան հասըլ օլան ուֆունէթ իչիւն Մ. Տէլօրիէնին Ամանտին մէրհէմի Բարիստէ Գըլէրի օգաղընտա 51 նումէրօլու վէ սաիր էճզաճը վէ բէրուքէր տիւքքեանլարընտա պուլունուր։

Տէրսաատէթտէ տէբօզիթօսու Եալընըզ Ղալաթա կէօմրիւկիւնիւն գարշըսընտա Մ. Չէրվաթինին մաղազասընտա տըր։

ԻԼԱՆ

ՕՐՄԱՆ ՎԷ ՄԷԱՏԻՆ ՄԷՃԼԻՍԻ

Պույկար տաղը մաատէնի հասըլաթընտան 50195 տիրհէմ ճէտիտ 415 քէսիր սիմ իլէ 266 տիրհէմ ճէտիտ 996 քէսիր ալթուն շէհրը հալին 24ինճի բազար էրթէսի կիւնիւ սաաթ 9ա գատար պիլմիւզայէտէ ֆիրուխթ օլունաճաղը ճիհէթլէ, թալիպ օլանլարըն էյյամ մէզքիւրատէ տէբօզիթօ վէ խաւսու միւթէալլիք քէֆիլլէրի իլէ Օրման վէ Մէատին մէճլիսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

14 Թըշրինի էվվէլ 301

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Երզագ անպարընտա [illegible] րուղէնք ղէյթին գարարը [illegible] թըշրինի էվվէլը րումինին օն ալթընճը չարշէնպիհ կիւնիւ վէրիլէճէկինտէն, թալիպ օլան թիւճճարըն էյյամ մէզքիւրէ սաաթ տօգուզտա գատար Խազինէի Խասսայի Շահանէտէ պուլունմալարը իլան օլունուր։

12 Թըշրինի էվվէլ 301

3—3

ՇՈԳԵՆԱՒՍԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ՓԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Բաթումի միջեւ կանոնաւորագոյն բանուկ

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է լը Վէրիթէ, որ սեպտ. 29ին Մարսիլիայէն և Հոկտեմբեր 19ին Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է լը Մէնզալէ, որ կը մեկնի Հոկտ. 16ին։

Ուղեւորի և ապրանքի փոխադրութեան

Նաւուղիքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈԹԷ ԸՐՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ
Մումհանէ փողոց, Թիւ 141

514

ԲԱԲԱԵԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլի, Միջերկրականի և Սեւ ծովու միջեւ կանոնաւորագոյն բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սօֆիա	3,000	Պըքզ
Արարատ	2,500	Ըոծըր
Արքատիա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ուէյք
Մասէտոնիա	3,500	Մորզ
Բուլկէրիա	2,800	Ֆօթըրճիլ

Պըլկարիա շոգենաւն ամսոյս 24ին Պաթումէն վերադառնալով անմիջապէս Լիվըրփուլ պիտի ուղեւորի։

Այա Սօֆիա շոգենաւն ամսոյս 24ին Լիվըրփուլէն աստ կ'սպասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

513

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէբանդօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4.300
Արկօ	1,300	Մարատոն	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պօրօտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օգրանտօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օդօ	2,000
Գադօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բասդէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Փիգօ	2,800
Էրաթօ	2,600	Ռիալթօ	4,400
Տրագօ	2,600	Ռինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Ռոլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Ռօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Ռօմէօ	3.500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սաքֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօտիօ	2,200	Սօրէնդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրդ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիսօ	2,300	Թօրանդօ	3,600
Քէլօ	2,000	Ըէտօ	1600
Քօլիօ	2,200	Ջէպրա	3,000
Լէօ	2,000	Ջէրօ	41,0

Կրօտօ շոգենաւը, նաւապետ Ֆօրթհ, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն մեկնած է ամսոյս 19ին, Մալթա և Զմիւռնիա հանդիպելով Կ. Պոլիս գալու համար, և նոյ. 7 ին աստ կ'սպասուի։

Ուինալտօ շոգենաւը, այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ ԻՆ ԸՆԿ.
Գործակալք
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա

514

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամեն տասն օրը մէկ կը բանին Լիվըրփուլի և Միջերկրականի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ալկըրս	3,000	Մորոգքօ	2,500
Ալէբբօ	3,000	Նամթ	2,500
Պոթնիա	4,600	Բավոնիա	5,000
Պալլէք	2,500	Բալմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սէրվիա	7,800
Սէֆալոնիա	5,000	Սիգիա	4,600
Քադալոնիա	4,700	Սարակօսա	3,000
Շէրպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տէմէրարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Սիտոն շոգենաւը, Նոյեմբեր 11ին Լիվըրփուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Ստորագրեալն արտօնութիւն ունի ուղեւորներ և վաճառք ընդունիլ Նիւ-Եորքի, Պոսթընի, կամ Ամերիկայի և Գանատայի ուրիշ և ուէ նաւահանգստի համար։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ
Գործակալ
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա

511

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլի և Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4200	Օսայրիս	3000
Ֆէրոս	4000	Նէբթիս	3000
Ռամսիս	4000	Բէրա	3000
Սէսոստրիս	3250	Ագամնէս	1700
Թիպս	3250	Լօթիւս	800
Մաքսոլա	3250	Ալիստա	800
Մարիոթիս	3250	Սէտիլ	700
Սֆինքս	3000		

Սֆինքս շոգենաւը, նաւապետ Քրուք ամսոյս 14 ին Լիվըրփուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ֆ. Թ. ՌՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանճըգ փողոց,
Ուիթոլ խան
ՃԷՅՄԶ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

515 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրփուլ

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրփուլի և Արեւելից միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրիան	2500	Ֆավօնեան	3700
Ալկոսեան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անտալուզեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրեան	5500
Արապիան	3700	Իլլիրեան	5500
Պավարեան	6000	Իսդրեան	5500
Պուլկարեան	6000	Լէսպեան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայրենեան	2000	Լիպիան	800
Տուրօյ	700	Օբորթօ	700
Էճիբշըն	3700	Բերսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալէրնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Անտալուզեան շոգենաւը, նաւապետ Ֆ. Լէմինկ այսօր Լիվըրփուլէն աստ հասաւ։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Նէֆի Միլլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվըրփուլ

Գործակալութիւնք
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալդար, Պ. Պ. Քարվէր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալդա, Ա. Քամիլիէրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտադօ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդօլ և ընկ.

512

Արտօնատէր Մ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ ի 1 Հոկտեմբերի (Ն. Տ.) 1885, մինչեւ ցնոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	0	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60			
	Առաւօտ												Իրիկուն												
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Կ. Պոլիս	6 17	6 50	7 15	7 42	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 49	12 55	1 31	2 31	3 2	3 40	4 15	4 44	5 23	5 44	6 11	—	...	...
Գումգաբու	6 28	7 ...	7 27	7 53	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 ...	1 6	1 42	2 41	3 13	3 51	4 26	4 55	5 34	5 54	6 22	...	...	...
Եէնի-գաբու	...	...	...	7 57	...	8 58	...	...	10 34	10 53	11 32	12 4	1 10	1 4[illegible]	2 45	3 17	3 55	4 30	4 59	5 38	...	6 26	...	...	...
Թաւուտ փաշա	...	...	...	8 ...	...	...	...	...	10 37	10 56	11 35	12 7	1 13	1 49	2 48	3 20	3 58	4 3[illegible]	...	5 41	...	6 29	...	...	...
Սամաթիա	...	...	...	8 6	...	9 4	...	...	10 42	11 1	11 40	12 12	1 18	1 54	2 53	3 25	4 3	4 38	5 5	5 46	...	6 34	...	...	...
Եէտի-գուլէ	6 37	7 10	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 46	11 4	11 45	12 15	1 21	1 59	2 58	3 28	4 9	4 41	5 10	5 49	6 4	6 39	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 48	7 23	8 ...	8 24	...	9 22	...	...	10 58	...	11 58	...	...	2 11	3 9	...	4 21	...	5 22	...	6 16	6 50	...	...	...
Այ Ստեֆանօ	...	7 33	8 14	8 34	...	9 32	...	...	11 8	...	12 9	...	...	2 21	...	...	4 31	...	5 32	...	6 28	...	...	...	...
Քիւչիւք Չէք	...	...	8 25	...	...	...	...	...	...	...	12 18	...	...	...	...	...	...	...	...	...	6 37	...	...	...	...

ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	1			
	Առաւօտ												Իրիկուն												
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քիւչիւք Չէք	...	6 34	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1 24	...	...	...	...	...	...	...	...	6 38	...	...	...
Այ Ստեֆանօ	...	6 44	...	7 45	...	8 44	...	9 38	...	...	11 20	...	1 34	...	2 33		...	...	4 48	5 39	...	6 51	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 ...	6 55	7 24	7 57	...	8 55	...	9 49	...	...	11 31	...	1 45	...	2 44	3 20	...	...	4 59	5 50	...	7 5	...	...	...
Եէտի-գուլէ	6 13	7 8	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 12	11 12	11 44	12 48	1 58	2 23	2 57	3 33	4 8	4 46	5 14	6 4	6 38	7 26	...	...	...
Սամաթիա	6 17	7 12	7 41	8 15	8 42	9 13	9 41	...	10 16	11 16	11 48	12 52	2 2	2 28	3 1	3 37	4 12	...	5 19	6 08	6 42	...	...	...	...
Թաւուտ փաշա	6 22	7 17	7 46	...	8 47	...	9 46	...	10 21	11 21	11 53	12 57	...	2 33	3 6	3 42	4 17	...	5 24	6 13	6 47	...	...	...	...
Եէնի-գաբու	6 25	7 20	7 49	8 21	8 50	9 19	9 49	...	10 24	11 24	11 56	1 ...	2 8	2 36	3 9	3 45	4 20	...	5 28	6 16	6 50	...	...	...	...
Գումգաբու	6 30	7 25	7 54	8 26	8 55	9 24	9 54	10 11	10 29	11 29	12 1	1 5	2 12	2 41	3 14	3 50	4 25	4 56	5 33	6 21	6 54	7 40	...	...	...
Կ. Պոլիս	6 39	7 34	8 3	8 35	9 4	9 33	10 3	10 20	10 38	11 38	12 10	1 14	2 21	2 50	3 23	3 59	4 34	5 5	5 42	6 30	7 3	7 50	...	...	...

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մաքրի գիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց միջեւ բանող կառախմբոց միջոցաւ. Ուրբաթ և Կիրակի օրերն Թիւ 20 կառախումբը կանգ պիտի առնու ի Ֆլօրիա։

Սիրօզի գիւղերէն միոյն վրայ երեսունի չափ Պուլկար աւազակք յարձակելով տասն երեք հոգի լեռը տարած են որոց համար 3000 ոսկի փրկանք կը պահանջեն ։

Երուսաղեմէն լուր կուտան մեզ թէ Հոկտեմբեր 3ին անդ հասած է փրանսական Նորընտիր հիւպատոս Պ. Լըտօ, զոր դիմաւորեր են օտար տէրութեանց Թարգմանք և լատինական միաբանութեան կողմէ քանի մը վարդապետք ։

Քանի մ'օր առաջ Հիճազէն մայրաքաղաքս եկող Կովկասցի Հաճի Օսման անուն անձ մը առջի օրը Սամսոն ուղեւորելու համար նաւակով աւստրիական շոգենաւը գնացած պահուն, յանկարծամահ եղաւ ։

ՏՕՔԹԷՕՐ ԿՈՊԷՐՆԻԿ ՀԻՒՆՔԵԱՐՊԷՅԷՆՏԵԱՆ պատիւ ունի ծանուցանել արգոյ հասարակութեան թէ իւր բնակութիւնը փոխադրած է ԲԵՐԱ, ՍԻԼԼՈՂԼՈՒ փողոց, Թիւ 5, ուր կը շարունակէ ընդունիլ իրեն դիմող հիւանդներն Երեքշ. Հինգշ. Շաբաթ օրեր, ժամ 7էն 10 Թրքաց ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴ

Լոնտոն, 27 հոկտ.

Անգլիոյ կառավարութիւնն այսօր հրահանգ ղրկեց Սըր Հուայթի՝ Դեսպանախորհրդոյն մասնակցելու ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻՔ Ի ԹՈՆՔԻՆ

Փարիզ, 27 հոկտ.

Քուրսի զօրավարին մէկ հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ երեք զօրագունդ, ընդ հրամանաւ Ժամոն զօրավարին, յաղթեր են Սեւ-Դրօշակաց, երեք օր զինուորական գործողութիւններ կատարելէ յետոյ, և գրաւեր են Հթան-Մոյ, հոկտ. 24ին ։ Կռուոյն մէջ, Ֆրանսացիք ութ մեռեալ և հինգ ծանրապէս վիրաւոր ունեցեր են ։

Նէկրիէ զօրավարը կը հալածէ ծովահէնները Կարմիր գետի Սահանքներու ջրանցին ուղղութեամբ ։

ԳՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 16 Հոկտեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ		(պանքայի)	108 3/4
3 »	»	» (վճռ.կնին)	108 3/8
3 »	Բարիզ	» (պանքայի)	23 20
3 »	»	» (վճռ.կնին)	23 30

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. D. Սէրի Գ. կ.		15 22
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	15 21
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	15 20
Բարձրագոյն գին	»	15 20
Նուազագոյն »	»	15 20
Կէս օրին	»	15 20
Փոխառութիւն 1858) » 1862)	A. Սէրի Գ. կ.	27
» 1860) » 1863) » 1872)	B. » » » »	15 15
» 1865) » 1869) » 1873)	C. » » » »	15 18

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Երէկ իրիկուան գոցուեցաւ	71 20
Այս առաւօտ բացուեցաւ Գ. կ.	71 27 1/2
Կէս օրին	71 27 1/2

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Գ. կ.	Անգլ. ր.	3 10
Քրէտի Ժէնէրալ	» »	Օսմ. »	6 10
Պանք տը Գօնս	» »	» »	3 10
Սօս. Շանտ է վալէօր	» »	» »	3 15
Թրամուէյ	» »	» »	280
Ռումէլիի երկաթուղի		Ֆր.	35
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ		»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի		»	57

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
0 Ֆրանքնոց	»	87 28
Անգլիական ոսկի	»	110 12
Բօլ Իմբէրիալ	»	90 15
Քրիմից	»	51 12
Ռուբլի Թղթադրամ	»	9 24
» արծաթ	»	89 20
Ֆիօրին	»	8 30
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 3
Պէշլիկ	»	102 30
Հինգնոց	»	102 30
Մէթալիք	»	98 10
Պղինձ	»	—
Թղթադրամ	»	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 27 Հոկտեմբեր, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ			100 1/4
Օսմ. »	Սէրի Գ.	բացուեցաւ	14 5/16
» »	»	գոցուեցաւ	14 5/16
» »	» Ա.		27 1/2
» »	» Բ.		15 3/4
» »	» Գ.		14 3/8
Օթօման 1871			66 5/8 (*)
Փոխառութիւն 1877			79
Պանք Օթօման			10
Ռուսական փոխառ. 1873			95 3/8
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)			65 1/4
» առանձ. (բրիվիլէժիէ)			86 1/4
Տայրա Սանիէ			60 1/4
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօշիլտ)			87 1/4
Հունգարական պարտաթուղթ 4%			— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ			25 386

Վիէննա, 27 Հոկտեմբեր, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125 30
Օսմանեան երկաթուղի	18

Բարիզ, 27 Հոկտեմբեր, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %			109 35
» » 3 %			80 17 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ.		բացուեցաւ	14 50
» »	»	գոցուեցաւ	14 47 1/2
» »	Սէրի Բ.		15 75
» »	Գ.		14 40
Օսմանեան երկաթուղի			36
» Րէժիի բաժնեթուղթք			453 75
Պանք Օթօման			502 50
Գրէտի Լիօնէ			520
» Ֆօնսիէ			1218 75
[illegible]			1242 50
Սուէզի ջրանցք			2017 50
Ռուսական 5% 1877ի			100 1/4
Իտալական Ռանթ			95 85
Եգիպտական միացեալ			328 75
Սպանիական (արտաքին)			56 3/8
Բրիօրիթէ թուրք			360
5% Հունգարական			291 25
Չէք Լոնտրայի վրայ			25 20

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 27 Հոկտեմբեր, ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	109 27 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ	14 42 1/2
Եգիպտական	327 50

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷ ՔԱՂՈՒԱԾ

ԿԱՐԻՆ

Հոկտ. 6.—Ազգային լուրերը վարժարաններու վերստին բացումէն զատ կէտ մը չեն պարունակեր ։ Ազգային կամ Թաղական վարժարանք կանոնաւոր կը յառաջեն ։ Պատ. Պօղոս էֆ. Թումայեան որ երկու տարիէ ի վեր ի Տրապիզոն կը պաշտօնավարէր, նորէն Կարնոյ վարժարանաց մէջ կրօնագիտութեան և հայկաբանութեան դասատու կարգուեցաւ ։

Ուրախալի է նկատել որ տակաւ առ տակաւ օտար վարժարաններ գնացող աշակերտք ազգային վարժարաններ կը վերադառնան ։

—Սանասարեան վարժարանի դասատուութիւնք ալ սկսան ի 25 սեպտեմբերի. այս տարի նոր ընդունուած աշակերտներ երեսունի կը մօտենան. ասոնցմէ երկուքը Կոստանդնուպոլսէ եկած են ։

—Կառավարութեան կրթական տեսուչը անցեալ ուրբաթ օր քաղաքիս վարժարանները շրջելով վիճակագրական տեղեկութիւններ հաւաքեց ։

—Քաղաքիս Հռովմէականաց վարժարանին Լատին կրօնաւորաց յանձնուիլը երկու տարուան խորհուրդն է ։ Արդ այս գաղղիացի եղբայրներէն մին բնիկ Չմշկածագցի հայ մի է եղեր Ֆրէր Մօրիս (Եղբայր Մաւրիկիոս) անուան ներքեւ ծածկեալ ։

Արդ այս եղբայրը տասնուհինգ օրէ ի վեր անյայտացած է, և ուր լինիլը ստոյգ չզրուցուիր. և զրուցուածներն ալ իրարու չեն համեմատիր ։

—Անցեալ չորեքշաբթի օր վախճանեցաւ և հինգշաբթի հանդիսապէս թաղուեցաւ Տ. Ստեփան քահանայ Նորհատեան Տինարիքամ գիւղի ։ Ծնեալ ի 1813 և ձեռնադրեալ ի 1851, տակաւին քաջառողջ էր, և ճշդութեամբ կը հովուէր գիւղին ժողովուրդը, և իւր վեհ կերպարանովը և պատկառելի ձիւքը դաշտին մէջ առաջնակարգ դէրք մը կը վայելէր ։ Սեպտեմբեր 29ին պատարագած էր և հոկտեմբեր 1ին ըստ օրինի եկեղեցական պաշտամունքը կատարած ։ Երեկոյին կղակի ցաւ մը կ'ունենայ և ի դիւրութիւն ակռայ մը քաշել կուտայ, և անհանգիստ կը պառկի. բայց յետոյ քիչ մը լաւ կ'զգայ զինքն և տնեցիներուն կը հրամայէ ննջել ։ Երկու ժամի չափ յետոյ կը զարթնու, և քահանայ կը խնդրէ. և իսկոյն տղայներէն մին կ'երթայ և կէս ժամ հեռու եղող Ջիթող գիւղէ Եղպէկեան Տ. Սահակ քահանան կը բերէ ։ Ամենայն հանդարտութեամբ մեղայն կ'ըսէ և Ս. Թոշակը կ'ընդունի և դարձեալ կը պառկի, և այլ բան մը չըսեր և 4-5 ժամ հոգեվարքէ յետոյ խաղաղութեամբ հոգին կ'աւանդէ ։ Գիւղացւոց տուած տեղեկութիւնք չեն յայտներ թէ ի՛նչ հիւանդութեամբ վախճանած է ։ Աստուած հոգին լուսաւորէ ։

—Կարեւոր դատաստան մը տեղի ունեցաւ գողերու ընկերութեան մը դէմ, որք տասը տարիէ ի վեր շատ գործեր տեսեր էն. և վերջերս ալ Իչզալյեան Պօղոս և Վարդանեան Աւետիս հայ վաճառականաց խանութները պարպած էին ։ Ամբաստանեալք էին երեսուն և երկու. երեքը իբր գող, եօթն իբր գողակից, և քսանեւերկուքն իբր մասնակից ։ Գողերն էին զինուոր մը և երկու մուէզզին. գողակիցներէն երկուքը զինուոր, մէկը գիւղացի, երեքը մաքսապան և մէկը միայն հայ դերձակ մը ։ Իսկ մասնակիցներէն տասնըվեցը թուրք և վեցը հայ արհեստաւորներ և խանութպաններ և գրեթէ դուրսէն վկաներ չլսուեցան, այլ իրարու դէմ վկայեցին. իսկ գլխաւորք ամեն բան խոստովանեցան որ պատժոց թեթեւութիւն ստանան ։ Ատեանը գող զինուորն հինգ, երկու մուէզզիններն և մէկ մաքսապանն չորս, և միւս վեց գողակիցներն երեք տարուան դատապարտեց ։ Գողակիցներէն մին արձակուեցաւ ։ Մասնակիցներն երեք կամ երկու ամսական դատապարտութիւններ ստացան, և շատերը իրենց ժամանակը լրացուցած լինելով արձակուեցան ։ Պ. Իչզալյեան և Ա. Վարդանեան գողօններէն բաւական բան յետս ստացան ։ Այդ դատաստանը բաւական պատուաւոր եղաւ դատական իշխանութեանց ։

ՄՈՒՔԱԹԱ

Այդ տաճկական բառը պարտաւորեալ կը գործածեմ որ յօդուածիս նիւթն ու նպատակը լաւ յայտնեմ. զի եթէ «[illegible] տուրք» ըսէի, ոչ ոք պիտի իմանայր զայն. թող որ նոյն իսկ Հայոց Պատրիարքարանն ալ իբր պաշտօնական բացատրութիւն տաճկական բառը ընդունած է ։

Մուքաթա բառը կը նշանակէ բան մը կապալով վերցնել կամ ստանձնել, և չեմ գիտեր ինչ վերաբերութեամբ կամ նշանակութեամբ այդ բառը յառաջ եկեր է այն տրոց զորս վիճակք կամ գաւառք կամ վանօրայք պարտաւոր են վճարել Ազգային Պատրիարքարանին ։ Գուցէ յառաջագոյն Պատրիարքունք առաջնորդական հասոյթներու վրայ համեմատական մաս մը կ'առնուին եղեր. և յետոյ առաջնորդք այդ համեմատական մասը կապալով են վերուցեր կամ մուքաթա են բրեր և հաստատուն տուրք մը վճարելու սկսեր են ։ Իմ գրածս ենթադրական է. սակայն ինչ և ալ լինի իմաստը և բառը, արդար իրաւունք մի է որ գաւառներ՝ որք Պատրիարքարանէ պաշտպանութիւն և հովանաւորութիւն կ'սպասեն, Պատրիարքարանի ծախուց ալ մասնակցութիւն ունենան ։ Այդ այնպիսի մի ճշմարտութիւն է որ վրան խօսիլ անգամ չարժեր ։

Սակայն ցաւալի իրողութիւն մի է նա որ գաւառք ժամանակէ մը ի վեր շատ դանդաղ են այդ տուրքը վճարելու. և մեծագումար յապաղեալ տուրքեր կը ծածկեն Պատրիարքարանի հաշուետումարներուն լայնածաւալ էջերը, և կը յոգնեցնեն խեղճ համարակալները գանձելի տրոց ցուցակները տարիէ տարի փոխանցելու ։

Այդ պարագայն որ շատերուն համար ցաւալի է, անցեալները սաստիկ յուզեր էր Ելեւմտից Հոգաբարձութեան Ատենապետ էֆէնտին գաւառացի առաջնորդաց և ժողովրդոց գլխուն շանթեր արձակել, և ամենքը միահաղոյն նզովել և ազգային միութենէ անջատել, սպառնալով ազգային Պատրիարքարանի դուռները գոցել և ականջները խցել այն վիճակներուն դէմ, որ մուքաթան ճշդիւ չեն վճարեր ։ Հարկաւ Ատենապետ էֆէնտին դժուարին վայրկեան մը ունեցած է երբ թոշակ խնդրող պաշտօնէից՝ գանձեալ արծաթներու տեղ գանձելի մուքաթաներ միայն կրցած է ցուցնել ։

Ես ալ կարեկից եմ իրեն. այլ սպառնալեաց տեղ հետազօտութիւն մը կը ներկայեմ, որ իրաց իսկութիւնը պարզելով գուցէ խնդիրը լուծէ և գործը դիւրացնէ ։

Ամեն օրէնք արդիւնաւորութեան հասնելու համար իւր մէջ պիտի պարունակէ գործադրութեան ձեւեր. առանց այդ ձեւերու կը մնայ լոկ տառ, չունենալով գործադրական տարր ։

Մուքաթայի գործադրական տարրն ալ այն ատեն հաստատուեր է, երբ որ իւրաքանչիւր վիճակի մէջ ինքնիշխան առաջնորդ մը կը գտնուի եղեր, վանօրէից մատակարար, և հասոյթից և ամեն տեսակ իրաւանց միակ հաւաքող և վայելող ։

Փառք Աստուծոյ որ Սահմանադրութիւնը եկաւ և ամեն բան զատեց, առաջնորդ, վանք և ժողովուրդ եղեն տարբեր և որոշ թէ՛ իրաւամբ և թէ՛ մատակարարութեամբ, սակայն Սահմանադրութիւնը չ'որոշեց թէ ո՛վ պիտի վճարէ մուքաթան ։ Ամեն տեղ և ամեն գաւառ իրեն յատուկ ձեւ մը գտաւ, բայց առժամեայ՝ և ո՛չ օրինական կանոնով հաստատեալ, որով և ժամանակ ժամանակ փոփոխութեանց ալ ենթարկուեցաւ, առաջնորդաց կամ վարչութեանց նախաձեռնութեամբ ։ Տեղ մը մուքաթայն առաջնորդին վրայ մնաց, տեղ մը վանքին և տեղ մը ժողովրդին ։ Օրինակներ բերել հարկ չէ. Պատրիարքարանի գործերը գիտցող անձինք կը ճանաչեն, որ քաղաքներ կան, զորօրինակ ի Մուշ և ի Վան, որ բան մը չեն վճարեր, մինչ ուրիշ տեղ, զորօրինակ ի Կարին և յԵրզնկա, վանքեր կան որ բան մը չեն վճարեր ։ Տեղ մը առաջնորդը իւր պտղէն կը վճարէ մուքաթան, և ուրիշ տեղ մը մուքաթայի համար յատուկ հաւաքում կը լինի և տեղ մ'ալ գաւառական կամ եկեղեցւոյ արկղը կը վճարէ զայն ։

Իմ կարծիքս այն է, թէ այդ տարօրինակ ձեւեր և սովորութիւններ, և այդ տարօրինակ ձեւերէ յառաջ եկած տուրքերու քանակին անհամեմատութիւններ, առիք են մուքաթաներու յապաղման բուն և ներքին պատճառը, և մինչեւ որ մուքաթային հաւաքման համար հաստատուն և միօրինակ ձեւեր չհաստատուին, և վիճակներու և վանքերու այժմեան դրութեանց համեմատութեամբ քանակներ կամ գումարներ չհաստատուին, երբէք մուքաթայներու գանձումը կանոնաւորութեան պիտի չմտնէ, թէպէտ և Ելեւմտից Հոգաբարձութեան ատենապետներ իրենց ձայները բարձրացնեն և նզովքները սաստկացնեն ։

Ո՞վ պիտի վճարէ մուքաթան ։

Հարկաւ մէկուն միտքէն չանցնիր ըսել, թէ՛ առաջնորդներն իրենց ընդունած առաջնորդական իրաւունքներէն մաս մը հանեն և Պատրիարքարանին յղեն, առանց ժողովուրդէն յատուկ բան մը ստանալու ։ Վասն զի աշխարհահամօք դարձած է արդէն թէ առաջնորդք ներկայ ժամանակիս մէջ իրենց ընդունած իրաւունքներովը պատուով ապրելու իսկ կարող չեն լինիր ։

Ես առաւել օրինաւոր չէինիր ըսել որ վանքերը վճարեն, վասն զի այն ատեն ժողովուրդին և Պատրիարքարանին մէջ եղած կապը, որ մուքաթայի տրոց իբր օրինական հիմ կը նկատուի, բոլորովին կը խզուի, և Պատրիարքարանի սպառնալիքն ալ շատ կը նուազի ։

Եթէ ժողովուրդը պիտի վճարէ, պէտք է ուրեմն որ քանակները ժողովրդեան թուոյն և կարողութեան համեմատին, և դարձեալ պէտք է որ մուքաթայի վճարման պատասխանատուութիւնը առաջնորդաց վրայէն ելնէ և գաւառական վարչութեանց վրայ անցնի ։

Պատրիարքարանն այդ կէտին համար ալ հաստատուն կանոն չունի ։ Վիճակներ կան ուր 10-15 տարիէ ի վեր նոյնչափ առաջնորդք և տեղապահք փոխուած են, և մուքաթայի համար յատուկ հաւաքումներ ըրած են առանց Պատրիարքարանի վճարելու, իսկ Պատրիարքարանը ներկայ առաջնորդէն կը պահանջէ բոլոր անցեալ անվճար տարիները ։ Ժողովուրդը նորէն չտար, առաջնորդը չունի որ տայ, Պատրիարքարանն ալ բոյլը կը մնայ գանձելի հաշիւներով ։

Որպէս զի այդ չփոթ կացութեան վերջ մը տրուի և անօգուտ ջանքերու ժամանակը դադարի, կը հրաւիրեմ Պատրիարքարանի ձեռնհաս մարմինները, որ մուքաթային նախ անունը հայացնեն և յետոյ ձեւը կերպարանեն ։ Ոմանք Մուքաթան Քանչէլերի տրոց հետ ալ կը բաղդատեն զոր մայրաքաղաքին թաղերը կը վճարեն, և ի նպաստ Կոստանդնուպոլսեցւոց եզրակացութիւններ կը քաղեն, առանց խորհրդածելու թերեւս թէ Պատրիարքարանը Պոլսեցւոց առաջնորդարանն է և թէ Քանչէլերի տուրքը ժողովուրդէն չ'ըլլար առանձինն, այլ թաղական հասոյթներու մնացուէն կը վճարուի առանց ժողովրդեան վրայ յատուկ բեռ մը լինելու ։ Իսկ Մուքաթայն յաճախ յատուկ բեռ մ'է գաւառացի ժողովրդեան վրայ, իբր առաջնորդարանէն և առաջնորդական իրաւունքներէն զատ ։

Յօդուածս փակելու և Ելեւմտից Հոգաբարձութեան ճգնաժամին դարման մատուցանելու համար հետեւեալ կէտերը կ'առաջարկեմ.

1. Քանի որ վիճակային և վանական մատակարարութիւնները զատուած են, մուքաթայներն ալ երկու ճիւղի բաժնուին, վիճակային և վանական ։

2. Վիճակային մուքաթայն իւրաքանչիւր գաւառին ժողովրդեան թուոյն համեմատ, զորօրինակ չորս կամ թէ երեք տան վրայ մի դահեկան հաշուելով ։

3. Վանական մուքաթայն ալ ամեն մի վանքին այժմեան հաւանական հասոյթին համեմատ հարիւրէն մինչեւ հազար դահեկան հաշուելով իւրաքանչիւրին ։

4. Մուքաթայից վճարումը գաւառական և վանական վարչութեանց վրայ թողուի, այլ միշտ ընդ նախագահութեամբ առաջնորդին կամ վանահօր ։

5. Իւրաքանչիւր առաջնորդի կամ վանահօր փոփոխութեան ժամանակ մուքաթայներու հաշիւները ճշդուին, տումարի մէջ արձանագրուին և Պատրիարքարանի հաղորդուին ։

6. Դիւրութեան և միակերպութեան համար մուքաթայներու և բոլոր հաշիւներու տարեգլուխը, փոխանակ Մայիս 1ին լինելու, ամեն տեղ Յունվար մէկին լինի ։

7. Առաջնորդարաններու տուրքերն ալ այդ մուքաթայներուն ձեւին հետ խառնուին և ի միասին հաւաքուին ։

Այդ քանի մի հիմնական կէտերով կը յուսամ թէ Պատրիարքարանը չփոթ կացութենէն կ'ազատի և նիւթապէս կ'օգտուի. իսկ գաւառացի ժողովուրդն ալ իւր պարտքը կը կատարէ խղճի հանդարտութեամբ և օրինական ճշդութեամբ ։

ՏԻՐԱՅՐ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

« ԱՐԵՒԵԼՔ » Ի

ՈՒՍԹԸՐ, 8 հոկտ. 1885

Արեւելքի ընթերցողք իրաւամբ զարմանալու են Աստուծմէ որ մեր հոս, այս լուսաւորեալ և քրիստոնեայ . . . երկրին մէջ տեսած և լսած մոլութիւններու վերայ գաղափար չունին ։ Անտարակոյս եմք թէ Կ. Պոլսոյ վերին կարգի ազգայինք եթէ անփորձ հոս գան և կարդան, լսեն և տեսնեն ինչ ամօթալի եղելութիւնք որ ամեն օր տեղի կ'ունենան հոս, պիտի կարծեն թէ երկիրը կատարեալ Սոդոմ Գոմոր մը եղած է և կործանումը մօտալուտ ։ Առօրեայ անձնասպանութեանց թիւը 27 ի կը հասնի. իսկ քսան և չորս ժամու մէջ կախաղան ելնողներու թիւը, ըստ վերջին հաշուոյ, 43 է ։ Մարդասպանութիւնք՝ առօրեայ սովորական բաներ են եղած կամ ինչպէս որ անգլիերէն կ'ըսեն, մարդասպանութիւնը «[illegible]» (անհրաժեշտ) է, և ոչ ոք կը հաշուէ զայն ։ Հայրասպանք, որդեսպանք կը վխտան. իսկ պղծութիւնք ի մէջ հօր և որդւոց, և կամ ի մէջ քերց և եղբարց և կամ այլ ազգակցաց սոսկալի կերպով յառաջ գնացած են, և ասոնց բոլորն ալ կը կատարուին ամենայն լրբութեամբ և համարձակութեամբ ։ Օրէնքը ո՞ւր է, պիտի հարցնէ ընթերցողը անշուշտ ։ Օրէ՞նք. օրէնքը ամբոխին ձեռքն է, ատրճանակին ծայրը կամ փաստաբանաց գլխուն մէջ, որք իսկապէս կ'իշխեն երկրին այսօր ։ Բայց մեր այս նամակի նպատակը վայրենեաց իսկ անվայել, անլուր և քստմնելի եղեռնագործութիւնքը նկարագրել չէ. այսօր կը փափաքիմք մէկ քանի տեղեկութիւն տալ տարիներէ ի վեր Միացեալ Նահանգաց ամեն կարգի և աստիճանի արու և էգ անձանց մէջ մուտ գտած ափիոն ծխելու սովորութեան վրայ, որուն գործածութիւնն իրօք սոսկում պէտք է պատճառէ անվարժ և անփորձ անձանց, թէ և հոս իբրեւ օրական սնունդ կ'առնեն զայն և հաճոյք կ'զգան ։ Շատ պատմութիւններ լսած եմք արդէն ափիոն ծխողներու մասին. բայց այս օրերս երեւան ելած մէկ պատմութիւնն որուն վերայ բոլոր լրագիրք դիտողութիւն ըրին, այնչափ զուարճալի և այնչափ հետաքրքրական է որ պարտականութիւն զգացինք հաղորդել ընթերցողաց ։

Երկու տարի առաջ չինաստանցի մը Պօսթոն կը գաղթէ ընտանեօք և գեղեցիկ պողոտայի մը վրայ հոյակապ շէնք մը կը վարձէ ։ Չինացին կիրակէ օրերը եկեղեցի կ'երթայ, որուն քահանան ալ զայն որս կարծելով կը խօսէր հետը, կը յարգէր զայն և իւր ժողովրդեան կը ներկայացնէր «այս մեր բարեկամը պարոն Ահ Լէ Եօթ Լը Է» ըսելով ։ Այս է Չինաստանցւոյն անունը՝ մականունը. պապուն, հօրուն և երկրին անունն ալ կցած է հոն ։ Խորամանգ չինաստանցին կ'երեւնայ թէ եկեղեցի յաճախելու մէջ անձնական շահ մը կ'ակնկալէր, որովհետեւ այժմ կը խոստովանի թէ «[illegible] մէջ (այս պատուանունը կուտան մեզ չինացիք) այս աստիճան միամիտ անձինք գտնել չէի յուսար, բայց կ'երեւնայ թէ կան եղեր և յոյժ բազմաթիւ» ։ Չինաստանցին անգամ մը որ մուտ գտաւ եկեղեցին և ծանօթացաւ տիկնանց, բնական էր որ երկուստեք այցելութիւններ ընէին և այցելուներ ընդունէին ։ Միամիտ քրիստոնեայ կանայք անհաւատ հեթանոսի մը հոգին փրկելու խորհուրդով, չինական ծուղակի մը մէջ ձգելու հաստատ որոշումով ալ մեր հեթանոս բարեկամը կը գործէին անդադար ։ Երկու կողմանէ ալ երջանիկ էին. աւելի ի՛նչ մեծ փառք պէտք է քան զհոգի մը փրկել քրիստոնէի մը համար. նմանապէս ի՛նչպէս մեծ ապագայ մը կը բացուէր Չինացւոյն առջեւ եթէ նա յաջողէր մէկ քանի քրիստոնեայ կանայք փոսը նետել ։ Օրեր, շաբաթներ և ամիսներ կը կը գլորէին երբ օր մը երկու կին միսիոնարական այցելութիւն մը ընելու նպատակաւ Չինացւոյն տանը դուռը ափ կ'առնեն ։ Սպասաւորը կը բանայ դուռը և ներս կը հրամցնէ զանոնք ներողութիւն խնդրելով այցելուներէն թէ իւր տէրը զիրենք ընդունելու վիճակի մէջ չէր, զի դեռ նոր ափիոն ծխած էր ։

Ափիո՛ն ծխած էր . . . ։ Ի՛նչ հետաքրքրական բան. կ'արժէ որ տեսնեն. և գուցէ խրատեն հեթանոսը ետ կենալ այդ բարբարոսական սովորութենէն . . . ։ Ուստի սպասաւորին առաջնորդութեամբ կը մտնեն այն խուցը, ուր պարոն Ահ Լէ Եօթ Լը անկողնին վերայ կիսամեռ պառկած էր, և մօտենալով իրեն իմաց կուտան իրենց ներկայութիւնը ։ Չինաստանցին կ'սթափի և ձեռքերնին թօթուելէ վերջ, կ'առաջարկէ վայրկեան մը փորձ ընել ծխաքարշի միջոցաւ ափիոն ծխելու սովորութեան, վստահեցնելով զիրենք թէ իրենց երէցին քարոզած աշխարհէն գերազանց աշխարհ մը պիտի տեսնէին կենդանի աչօք, և ոչ թէ ի վերջ մահուանէ. անանկ որ կէս ժամ վերջը վերադառնալով կարող պիտի ըլլային պատմել իրենց բարեկամաց և ազգականաց չինացւոց աստուծոյն արքայութեան գեղեցկութեան և ճոխութեան վրայօք ևն ։ Չինաստանցին կը յաջողի. տիկնայք կը փորձեն և շատ հաճոյք կ'զգան. կը պատմեն իրենց բարեկամներուն, որոնք ալ ըստ կարգին զոյգ զոյգ կը դիմեն հեթանոսին տունը. կը ծխեն և ուրախ զուարթ կը մեկնին. հետեւեալ օր ուրիշներ և այլ ուրիշներ մինչեւ իսկ եկեղեցւոյն երէցը կը յաճախէ . . . մուտք՝ մէկ տոլար . . . ։

Գործերը յաջող վիճակի մէջ կ'ընթանան, ամեն ոք գոհ է, ոչ ոք կը տրտնջայ, բաց ի դրացի պառաւէ մը, որ այցելու տիկնանց արդ ու զարդերուն դէմ նախանձէ շարժեալ ոստիկանութեան նամակ մը կը գրէ խնդրելով որ օր մը ծպտեալ գան և այցելուաց թիւը և տեսակը ինչպէս նաեւ զիրենք Չինաստանցւոյն տունը հրապուրող շարժառիթը քննեն ։ Ոստիկանութիւնը մէկ քանի օր գաղտնի քննելէ վերջ օր մը յանկարծ կը կոխէ տունը . . . . ։

Մնացեալ մասը բառ առ բառ կը թարգմանեմք լրագիրներէ միոյն խմբագրին յօդուածէն որ ոստիկանութեան կ'ընկերանար և ականատես եղած էր ։

«Ահ Լէ Եօթ Լըի տան երկրորդ յարկի արեւելեան կողմի ընդարձակ սենեակի մը մէջ երեք գեղեցիկ անկողիններ կային զետեղուած, որոնք երեք գեղեցիկ կանանց յատկացուած էին ։ Առաջինը որ քննութեան ենթարկուեցաւ, թուխ դէմքով, խարտեաշ մազերով 24 նոց մ'էր (24 տարեկան) ։ Երկրորդ անկողինը կը գրաւէր միջահասակ գէր տիկին մը որուն մազերուն խոպոպիքները իւր կեռասի նման այտերը կը ծածկէին, իսկ երրորդը դեռ 14 տարեկան կ'երեւնար և շատ անմեղ կերպով կը ննջէր ։ Սենեակին մէջ բաց ի երեք տիկիններէ կային նաեւ երկու քրիստոնեայ եղբայրներ որոց մին ցաւօք կ'ըսեմք դեռ երէկ հաղորդուած էր ։ Հեթանոս տանտէրն ալ ներկայ էր և կը հսկէր նոցա հանգստութեան ։ Վայրկեան մը յուզմանէ վերջ թիւ 1 տիկինը կ'ըսէր. «Շատ ուրախ եմ ձեզ տեսնելուս, տիկին Մէյքէնս. դուք ալ. դուք ալ . . . ։ Հա՛ հա՛ հա՛. հրաշալի է ։ Ո՜հ, ի՛նչ երջանկութիւն, ի՛նչ արքայութիւն և ի՛նչ բարեպաշտութիւն, չէ՞, այնպէս չէ՞. եկուր, եկուր սա ալ քննեմք, փութա, ուշ պիտի մնամք . . . ։» Թիւ երկրորդ տիկինը պարզապէս քմծիծաղ էր, առանց սակայն բառ մը արտասանելու, թէպէտեւ իւր շարժումներէն կը կարծուէր թէ նա ալ առաջին կնոջ նման երջանկաւէտ վիճակ մ'ունէր Կոնփիւկիոսի արքայութեան մէջ ։ Իսկ օրիորդի վիճակը շատ ցաւալի էր, զի նա յայտնապէս կը չարչարուէր, իւր ֆիզիքական կարողութիւնը չափազանց բռնաւորեալ ըլլալուն պատճառաւ ։ Իսկ մեր պարոնները սթափելէ հետէ՝ կատարեալ հանդարտութեամբ կը վայելէին Թունաւոր ատենին ազդեցութիւնը ։ Բայց վերջապէս գործելու ժամանակը հասած գոլով պաշտօնէին առաջին գործն էր հեթանոսին ձեռքերը գայլ կարնել, գրաւելով ծխափայտերը, ափիոնի տուփը, տետրակները ևն ։ Տետրակներուն վերայ մի քանի խօսք եւս աւելորդ չեմք կարծեր որք սա կերպով պահուած էին, մաքուր գրով եւ կանոնաւոր ոճով ։ Թիւ, թուական, անուն, մականուն, տարիք, կրօն, վճարմունք ։ Մինչեւ ձերբակալութեան թուականը ամբողջ թիւ այցելուաց, արք 121, կանայք 1247 ։ Տետրը կ'սկսէր 1884 մարտի 24րդ օրէն եւ կը վերջանայ այսօր (4 հոկտ. 1885) ։ Անունները համազգային էին, նոյնը կրնամ ըսել նաեւս մականուններու մասին, որոնց մէջ շատեր թէ՛ մեզ (խմբագրութեան) և թէ՛ քաղաքական եւ կրօնական աշխարհի ծանօթ են ։ Տարիքները 12էն սկսելով մինչեւ 45 տարեկան նշանակուած էին. արանց ցանկին մէջ. կանանց ցանկը 31 տարուընէ աւելի տեսնել չէր ցոյց տար ։ Իսկ կրօնի մասին հետաքրքրական էր դիտել մկրտչականաց թիւը 348, երիցականաց թիւը 302, ժողովականաց թիւը 298, մէթոտիստականաց 201. ևն ևն. երկու հատ եւս պապական կրօնի ցանկին մէջ ։ Իսկ ամբողջ հասոյթ նշանակուած էր 1871 տոլար եւ 47 սէնթ . . . ։»

Թուականէս մէկ օր առաջ Չինաստանցի հեթանոսը եւ իւր յաճախորդ տիկիններէ և պարոններէ ոմանք դատարան հրաւիրուած էին ուր հեթանոսը կ'ըսէ ի մէջ այլոց թէ. «Ինչո՞ւ ձեր դեղարանները չէք փակեր, ինչո՞ւ ձեր հացագործներուն չէք արգիլեր Թունաւոր հաց շինելէ, կամ ի՞նչ պատճառ[illegible] դէմ, մեր ազգին և մեր կրօնին որ ձեր ունեցածէն հազարապատիկ սրբազան է եւ անարատ. ա՛յո, մեք ափիոն կը ծխեմք, բայց օղի չեմք խմեր. թիւնով կը թմրեցնեմք մեր յաճախորդները, իսկ նոցա պատիւը չեմք բռնաբարեր, զի մեր մէջ շնացողներ չկան, բողանոցներ չկան Չինաստանու մէջ և ոչ իսկ գինեպանք գոյութիւն ունին ։» Զորս թէեւ տուգանք վճարել դատապարտուեցաւ հեթանոսը . . . ։ Նա իւր գործը պիտի շարունակէ սակայն ։

* * *

Հոկտ. 4 Թուականով Ֆիլատելֆիայէ կը հեռագրեն առ Պօսթօն Հէրալտ. «Պատուելի Մանկասար Մանկասարեան, որ երեք տարիէ ի վեր քաղաքիս ամենէ հարուստ և [illegible] կոչուած եկեղեցւոյն մէջ կը քարոզէր, հրապարակաւ ուրացաւ երիցական վարդապետութիւնը ։ Քահանան ըսաւ, ի մէջ այլոց. Կը հրաժարիմ և կալվինական մը ըլլալէ կը դադրիմ. ես որոշած եմ ուղղափառ երիցականութիւնը ուրանալ. որովհետեւ եթէ Կալվին, Ռէյլէ և Եդուարդս իրաւունք ունէին հաւատոյ դաւանութիւններ յօրինելով հակառակիլ այն բարի և սուրբ անձանց (Սուրբ Լուսաւորիչ կ'ակնարկէ որոնք իրենցմէ առաջ մեկնած էին), միթէ ես ալ նոյն իրաւունքը չունի՞մ հաւատոյ դաւանութիւններ յօրինելով Կալվինի, Ռէյլի և Եդուարդի հակառակիլ. Կալվինի դաւանութեան ժամանակը անցած է . . . ։ Իմ ապագայ եկեղեցին պիտի ըլլայ այն՝ ուր ժողովուրդը կ'իշխէ և ուր ժողովրդեան և իւր քարոզչի մէջ տեղ օտար իշխանութիւն չի միջամտեր ։

«Պօսթօնի քարոզիչք և այլք բարեկամներ նամակներով կը քաջալերեն զիս այս մասին. և ես կը փափաքէի որ մարդիկ գիտնան թէ Աստուած կը հսկէ իրենց վերայ և կը սիրէ զիրենք, ոչ թէ, ինչպէս որ ձեր դաւանութիւնը կ'ուսուցանէ, նախասահմանութիւնը դատապարտած է զիրենք. եթէ ձեր դաւանութեանը պէս ըլլայ, այսինքն վեց զաւակ ունեցող հայր մը, եթէ երեք զաւակը փրկել և միւս երեքը կորուսանել նախասահմանած է, ուրեմն ինչո՞ւ աւետարան կը քարոզէք եթէ կորուսեալ հոգոյ փրկութիւն չկայ . . . ։ Աստուած փութացնէ այն ատենն երբ կարծեաց ազատութեան վերայ բռնութիւն չի պիտի ըլլայ և ամեն քարոզիչ իւր իսկ խորհուրդները ազատօրէն պիտի հաղորդէ ժողովրդեան, ոչ թէ Կալվին անուն անձի մը հաւատոյ դաւանութեանց, որ ուղիղ կամ սխալ կրնան ըլլալ ։» Քահանային քարոզէ վերջ, ժողովուրդը ձեռք թօթուել ձեռնարկեց և բազումք արտասուեցին . . . ։»

Կը լսեմք թէ պատուելի Մ. Մանկասարեան Արապկերցի է և միսիոնարաց դպրոցներու աշակերտ ։

Մ. ԹՕՓՃԱՆԷԼԵԱՆ

Արթուր նախկին օսմանեան հիւպատոս Բեսզիմ պէյ նախընթաց առաւօտ յանկարծամահ եղաւ իր Թաքսիմի բնակարանին մէջ։

Պէյլինի Օսմանեան դեսպանատան զինուորական կցորդ հազարապետ Խալիլ էֆէնտի արձակուրդով մայրաքաղաքս եկաւ։

Պէրութի նաւահանգստի տեսչութեան կողմէ ղրկուած տեղեկագիր մը կը ծանուցանէ թէ, աւստրիական առագաստանաւ մը որ 1200 տոնոլ քարիւղ բեռցած էր, դիպուածով բռնկելով այրեր է, Նահր-էլ-Բէյրութ բերանը, Պէրութի նաւահանգիստէն քիչ հեռու։ Հրդեհն որ ծագած էր հոկտ. 6ին, իր բոցերն արձակեր է երկու օր շարունակ, առանց մէկ կողմէ հրկիզեալ նաւուն օգնութիւն մը հասցնել կարելի լինելու։

Պուրկազէն հոկտ. 12/24 թուով կը գրեն առ Մոնիթէօր.

Երկրին ներսերէն առնուած լուրերը ցաւալի են։ Աւազակութիւնն յոյժ ծաղկեալ վիճակի մէջ է, նոյն իսկ Եամ. պոլսի մեծ ճանբուն վրայ։ Տեղական իշխանութիւնք անկարող են արգիլելու այս ասպատակութիւնները զորս ի գործ կը դնեն կամաւորք, մանաւանդ Պուլկարիոյ կողմէն եկողներն։ Իսլամաց վիճակն յիրաւի խղճալի է։ Անոնց բոլոր ինչքը գրաւուած, կողոպտուած է և դարձեալ կը չարչարեն զանոնք ապրուստի յետին միջոցներն ալ առնլու համար։ Շատ գիւղերու մէջ, ուստից անցած և կողոպտած են կամաւորք, բնակիչք անօթութենէ մեռնելու վիճակի հասած են։

Այս տեղ, անիշխանութիւնը ծայրայեղութեան հասած է։ Արմատականք անցեալ օրը թղթապետութեան պաշտօնէից վրայ յարձակեցան, ամբաստանելով թէ պահպանողական կուսակցութեան կը պատկանին և անխնայ ծանակոծեցին զանոնք։

Ցունական Անֆիտրօ գիւղը պաշարուած է և բնակիչներէն մէկ քանին խոյս տուած են նաւակներով, կամաւորաց գունդերուն մէջ չառնուելու համար։ Օտէսայէն հասնող ռուսական շոգենաւք գրեթէ ամեն օր ուտեստ, վրան և ռազմամթերք կը բերեն պուլկարական բանակին համար։

Անգլիական Մըննէթլէֆ շոգենաւն որ անցեալները Կէլիպօլուի առջեւ խրած էր աւազուտ տեղ մը, անմիաս հանուելով, Ճիպրալթար գնացեր է հրահանգ ստանալու համար թէ ո՞ւր պէտք է յանձնէ իր բարձած ցորենն որ կ'ըսուի թէ մայրաքաղաքիս Սէվաստօբուլօ յոյն վաճառականին կը պատկանի։

Պոլսոյ Իճրաադ ատեանն իր նախընթաց աւուր նիստին մէջ անպարտ արձակեց Խարալամպօ անուն անձն որ ամբաստանեալ էր թէ սպառնական նամակներով դրամ կորզել ուզած է հրէայ սեղանաւորէ մը։ Հակառակ ընդհանուր դատախազի փաստերուն, կարելի չեղաւ ապացուցանել թէ ամբաստանեալն ինք գրած էր խնդրոյ առարկայ եղած նամակն, կամ ո՛ր և է կերպիւ մասնակցութիւն ունեցած էր այդ խարդախական գործոյն մէջ։

Մէքքէի ուխտաւորութիւնն աւարտած լինելով, Բամարան ղրկուած առողջապահական բժիշկք հրաման ստացան ի Կ. Պոլիս վերադառնալ։

Փարիզէն կը գրեն թէ, Արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաշայի որդի Վասըֆ պէյ Ֆրանսայի պատերազմական նախարարութենէն արտօնութիւն ստացեր է Սէն-Սիրի զինուորական վարժարանի ուսմանց հետեւելու։ Վասըֆ պէյ առաջին կարգի դեսպանատան քարտուղարի աստիճան ունի և Պատուոյ Լէգէոնի ասպետութիւն։

Քաղաքապետութիւնը պաշտօնական ազդով մը կը ծանուցանէ թէ Պոլսոյ բեռնակիրք 5,000 դրշ. գումար մը հանգանակեր են ի նպաստ Ճիպալիի հրկիզելոց։

Թուրք լրագիրք կը պատմեն թէ Սէրաճէտտին անուն քսանամեայ երիտասարդ մը սպանուեր է Գում-գափուի կողմը քէօշկի մը մէջ։ Այս ոճրագործութեան պատճառներն ու հեղինակն անծանօթ են դեռ։ Ոստիկանութիւնն առայժմ ձերբակալած է քէօշկին տէրերը՝ Ֆէյզի պէյ և Րէֆիքի պէյ։

Արաբական [illegible] լրագիրը կըսէ թէ Օսման Տիկմայի մահուանէն ի վեր Պէրպէր քաղաքն անկախ հրատարակուած է և Հիւմայում Էմիրը Պէրպէրի և շրջակայից կառավարիչ անուանած։ Էմիրն առաջարկեր է Խտիւին հպատակիլ իշխանութեան, պայմանաւ որ ինք հաստատուի իր պաշտօնին մէջ։

Եգիպտոսի Հանրային Պարտուց վարչութեան եւրոպացի պատուիրակք մերժեր են ձեռք դպցունել մէկ միլիոն անգլ. ոսկւոյն որ հանրօգուտ շինութեանց յատկացուած է, մինչեւ որ հրատարակուի խտիւական հրամանագիրն որ պիտի սահմանէ այդ գումարի բաշխումն յատուկ գլուխներու վրայ։

Կառավարութիւնը պատասխաներ է թէ Լոնտրայի պայմանագրին մէջ չը կայ տրամադրութիւն մը որով օտար պատուիրակք Եգիպտոսի վարչային գործոց միջամտելու իրաւունք ունենան։

Կը կարծուի թէ պատուիրակք բողոք պիտի բառնան այս առթիւ։

Հոկտ. 17ին վերջացող շաբթուան մէջ, Իզմիրէն Այտըն բանող երկաթուղւոյ հասոյթն եղած է 7323 անգլ. ոսկի, մինչ 1884 տարւոյ միեւնոյն ժամանակամիջոցի հասոյթն եղած էր 5375 ոսկի։ Նոյն թուականին վերջացող 46 շաբաթներու միջին հասոյթն եղած է 5187 ոսկի, ընդդէմ 4846 ոսկւոյ որ եղած էր անցեալ տարի։

Հոկտ. 18ին վերջացող շաբթուան մէջ, Իզմիրէն Քասապա բանող երկաթուղւոյ հասոյթն եղած է 3878 ոսկի ընդդէմ 3301 ոսկւոյ նախորդ տարւոյ նոյն շաբթուան։ Իսկ վերջին 46 շաբաթներու հասոյթն 44,165 ընդդէմ 45,280 ոսկւոյ։

ՏՐԱՄԱԳԻՆ

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Գալաթիա, 17 Հոկտեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամսու Լոնտրայի վրայ (պահանջի)	108 3/4
3 » » » (վճարելի)	108 3/8
3 » Փարիզի » (պահանջի)	23 20
3 » » » (վճարելի)	23 30

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Դահեկան
Երեկ երեկոյ գոց. (Ֆիրմ. D. Սէրի Գ. Կ.)		15 12
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	15 14
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտեան բացուելուն	»	15 18
Բարձրագոյն գին	»	15 22
Նուազագոյն »		15 15
Կէս օրին		15 20
Փոխառութիւն 1858) 1862)	A. Սէրի Գ. Կ.	27
» 1860) 1863) 1872)	B. » Գ. Կ.	15 15
» 1865) 1869) 1873)	C. » Գ. Կ.	15 16

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Երեկ երեկոյի գոցուելուն	71 17 1/2
Այս առաւօտ բացուելուն Գ. Կ.	71 25
Կէս օրին	71 25

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԵՐ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Գ. Կ. Անգլ. Լ. Ր.	3 10
Քրէտի ժէնէրալ	» » Օսմ. »	6 10
Պանք տը Գոնս.	» » »	3 05
Պօա. Շանժ է վալէօր	» » »	3 15
Թրամուէյ	» » »	2 80
Բուսելիի երկաթուղի	Ֆր.	35
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի	»	56

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղր.	100
0 Ֆրանկնոց	»	87 16
Անգլիական ոսկի	»	110
Բօլ Իմբէրիալ	»	90 12
Քրիմից	»	51 15
Ռուբլի թղթադրամ	»	9 24
» արծաթ	»	89 20
Ֆիօրին	»	8 30
Մէճ. արծ. (տասը.)	»	108 3
Վէքեոց	»	102 25
Չինգոց	»	102 30
Մէթալիք	»	98
Պլինձ	»	—
Թղթադրամ	»	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 28 Հոկտեմբեր, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	100 5/16
Օսմ. » Սէրի Դ. բացուելուն	14 5/8
» » » գոցուելուն	14 1/4
» » » Ա.	27 1/2
» » » Բ.	15 3/4
» » » Գ.	14 1/4
Օթօման 1871	66 1/2
Փոխառութիւն 1877	78 3/4
Պանք Օթօման	10
Ռուսական փոխառ. 1873	95 1/4
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)	65
» առանձ. (բրիվիլէժիէ)	86 1/8
Դայրա Սանիէ	60
Դօմէնիալ (փոխառ. Րօչիլտ)	87 1/4
Հունգարական պարտամուրհակ 4%	— —
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	— —

Վիեննա, 28 Հոկտեմբեր, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125 35
Օսմանեան երկաթուղի	17 80

Փարիզ, 28 Հոկտեմբեր, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	109 07 1/2
» » 3 %	79 77 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ. բացուելուն	14 37 1/2
» » » գոցուելուն	14 37 1/2
» » Սէրի Բ.	15 75
» » Գ.	14 40
Օսմանեան երկաթուղի	35 75
» Րէժիի բաժնեթղթք	— —
Պանք Օթօման	501 25
Գրէտի Լիոնէ	520
» Ֆօնսիէ	1285
Բաժնետոմս Լիոնի	1240
Սուէզի ջրանցք	2008 75
Ռուսական 5% 1877ի	100 1/4
Իտալական Ռանթ	95 70
Եգիպտական միացեալ	328 75
Սպանիական (արտաքին)	56 3/8
Բրիօրիթէ Թիւրք	357 50
3% Չիլինական	285
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 22

ՓԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Փարիզ, 28 Հոկտեմբեր, ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	109 16 1/4
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	14 47 1/2
Եգիպտական	329 37 1/2

ՏՕՔԹԷՕՐ ՆՈՊԵՐՆԻԿ ՀԻՒՆՔԷԱՐ-ՊԻՑԻՆՏԵԱՆ պատիւ ունի ծանուցանել արգոյ հասարակութեան թէ իր բնակութիւնը փոխադրած է ԲԵՐԱ, ՍԻԼԼՈՂՈՍ փողոց, թիւ 5, ուր կը շարունակէ ընդունիլ իրեն դիմող հիւանդներն Եք. Հինգշ. Շաբաթ օրեր, ժամ 7էն 10 թրքաց։

ԱԶԴ

Յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցուի թէ Ղալաթիա Եէնի-Ճամիի դրան կից թիւ 13, Ս. Մ. Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ գտնուած բոլոր ապրանքները շատ զեղչեալ գներով պիտի ծախուին հոկտեմբեր 20 երկուշաբթի օրէն սկսեալ։

Յարգոյ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այցելել յիշեալ վաճառատունը և օգուտ քաղել այս պատեհութենէն։

ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ԹՂԹԱՊԱՆԱԿ

Ֆնտըքլեան Յարութիւն էֆէնտիի թղթապանակը կորսուած լինելով, կը խնդրուի որ գտնողը Ֆնտըքլեան խանի սենեկապանին տանի զայն և ստանայ իր վարձատրութիւնը։ Թղթապանակն անձնական անարժէք թուղթեր միայն կը պարունակէ։

1—5

ԻԼԱՆ

ՊԱԶԸ ՍԷՐԱՍԷՐԻ

Ինչաաթ տարիքինէ մէնսուպ անպարլարտա մէվճուտ օլուպ պու քէրրէ պիլ միւզայէտէ ֆիւրուխթի մուգարրէր օլան խարթա թիմուր վէ սաիրէյի միւպայէնէյէ թալիպ օլանլարըն թարիխը իլանտէն իթիպարէն իսթիհքաաթ վէ ինչաաթ տարիքինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

16 Թշրինի էվվէլ 1885

1—3

ԱՆԻԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԸ

Ռուս գրագէտ մը հետեւեալը կը գրէ Նովոյէ Աբոզրէնիէի մէջ Անի քաղաքի վրայ.

«Յայտնի է որ ոչ մի ազգի մէջ այնքան քիչ զարգացած է ուսանելու և ուսումնասիրութեան փափաքն, որքան ռուս հասարակութեան մէջ։ Անգլիացի մը կամ ֆրանսացի մը աւելի գիտէ ու կը ճանչէ այն ամէն, որ մեր քթի տակ կը գտնուի. իսկ մենք... մենք կատարելապէս անտարբեր ենք և այն ժամանակ, երբ շահագրգիռ առարկայ մի կամ երեւոյթ մը կը կատարուի մեր աչաց առջև։

Ալէքսանդրապոլէն 35 վերստ հեռու Արբա-Չայ գետի վրայ, Կարսի սահմանները մէջ, կը գտնուին հռչակաւոր աւերակներն Անի քաղաքին, որոյ պատմական ճակատագրերու հետ սերտ կապակցութիւն ունին հին Հայաստանի միութիւնն և ոյժը։ Բանասէր հնախոյզն, որ կ'այցելէ այս վայրերը, կը փափաքի ծանօթանալ Բագրատունեաց Հարստութեան շքեղ և փառաւոր մայրաքաղաքի պատմական անցեալի հետ. այս պատճառաւ, արժան կը դատեմ քանի մը տող նուիրել այս հնագիտական յիշատակարանին, օգուտ քաղելով Բրոսէի մենագրութենէն – Աւերակք Անիի, և այլ աղբիւրներէ։

Հին ժամանակ, Անի անշուշտ աւան մ'էր Արարատեան նահանգի Շիրակ գաւառի մէջ Ախուրեան գետի վրայ։ Տակաւին 321ին ամբողջ Շիրակ Անի քաղաքի հետ Կամսարական իշխաններուն կալուածքը կը կազմէր։ Ը դդ. դարուն Բագրատունեաց ցեղէն երկու հզօրագոյն իշխաններ՝ Աշոտ և Շապուհ՝ գնեցին այդ կալուածները։ Այդ ժամանակէն Անի սկսաւ մեծնալ և փառաւորիլ։ Նորա ծաղկման շրջանը սերտ կապակցութիւն ունի Բագրատունեաց թագաւորական պատմութեան հետ, որոյ անկումէն յետոյ բոլորովին կորսնցուց իր նշանակութիւնը։ Առաջ Բագրատունիք միշտ պատերազմներ մղելով Արաբներուն և Պարսից դէմ՝ առաւելապէս քաղաքի ամրացման քան թէ զայն զարդարելու համար կ'աշխատէին։ Վերջապէս Աշոտ Գ. 961ին թագաւորութեան մայրաքաղաք ըրաւ զԱնի։ Շինեց ներքին պարիսպն աշտարակներով և մարտկոցներով, որոց մնացորդները մինչեւ այժմ պահպանուած են։ Նորա և նորա յաջորդներու ժամանակ քաղաքն գեղեցկացաւ ու զարդարուեցաւ փառաւոր եկեղեցիներով, հոյակապ պալատներով, վանքերով, հիւանդանոցներով և այլ բազմաթիւ հանրային շէնքերով, որոց աւերակները մինչեւ այժմ իսկ կը հիացնեն ճանապարհորդներն իրենց նուրբ և գեղեցիկ ոճով։ 979ին Սմբատ (Սմբատ Երկրորդ) Բ. շրջապատեց քաղաքն արտաքին մեծ պարսպով մը և Անիի Մայր եկեղեցւոյն հիմը դրաւ։ Այս միջոցին, որպէս կը հաստատեն ականատես և ժամանակակից պատմիչները, Անիի մէջ կային քանի մը հազար պալատներ ու եկեղեցիներ և հայ ժողովուրդն երկար տարիներէ ի վեր, յետոյ, օտարութեան մէջ կ'երդնուր Անիի հազար ու մի եկեղեցիներու անունով։ Անիի բարեկեցութիւնն ու ծաղկումը տեւեցին ԺԱ. դարուն կէսը։ 1046ին Կոստանդին Մոնոմախ դաւաճանութեամբ և կաշառքով տիրեց Անիի։ Անկէ յետոյ Բագրատունեաց հարստութեան վերջին թագաւորի հետ քայքայուեցաւ Հայաստանի միութիւնն ու զօրութիւնը։ Այնուհետեւ Հայք բռնադատուեցան թողուլ իրենց հայրենիքը և գաղթել օտար երկիրներ, բնակելով Խրիմի և Լեհաստանի բազմաթիւ քաղաքաց և աւաններու մէջ։ 1124-1239 թուականին Մոնղոլները բազմիցս արշաւեցին Անիի վրայ և արեան մէջ ողողեցին քաղաքը։ Կորաւ Անիի փառքը, և 1319ի սոսկալի գետնաշարժը հիմնայատակ ըրաւ մայրաքաղաքն, և երբեմն հոյակապ Անին տխուր աւերակներու կոյտ դարձաւ։ Բայց և այժմ Բագրատունեաց շքեղ մայրաքաղաքի վեհապանծ մնացորդներն իրենց փառաւոր անցեալով տեսակ մը տխուր և հանդիսաւոր տպաւորութիւն կը գործեն ճանապարհորդի վրայ... Անիի բնակչաց ճակատագիրն ալ իրենց քաղաքի բաղդին պէս աղմկալից եղաւ։ ԺԱ. րդ դարու կէսէն կ'սկսին գաղթել Վոլգայի վրայ, Աստրախան ու Սարայ, և Պարսկաստան։ Նոցա մեծ մասն գաղթեց Պոդոլիա, Մոլդաւիա և Լեհաստան, ուր գտան բարեբեր երկիր մը և ջերմ ընդունելութիւն։ ԺԷ. րդ դարու մէջ Լեհաստանի Հայոց թիւն բաւական նուազեցաւ միջազգային պատերազմներու և ճգնութիւններու մարդորսութեանց պատճառաւ։ Բաց աստի Հայոց մի մասն ստորեճանարար գաղթեցին Խրիմ, որ այն ժամանակ Ճենովացւոց իշխանութեան ներքև կը գտնուէր, և որ երբեմն «Արմէնիա Մարիթիմա» (Ծովային Հայաստան) կը կոչուէր։ Անցեալ դարու վերջին երբ Ռուսք կը գրաւեն Խրիմը Թաթարաց ձեռքէն, 30,000 Հայեր թողլով Թերակղզին գնացին Դոն գետի վրայ և հիմնեցին անդ Նոր-Նախիջեւան քաղաքը։»

ՑԱԿՈԲԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Գիտութեամբ և կրթութեամբ ապրեսցուք յաղթութեամբ։

Հոգաբարձութիւնս մասնաւոր ուշադրութիւն նուիրած է ներկայ դարուս յառաջդիմութեան պահանջած դիրքն տալ Ցակոբեան Վարժարանին որ ի Բանկալթի, Սուրբ Յակոբայ Հայ Կաթողիկէ Անկելանոցին մէջ հաստատեալ։

Մայրաքաղաքիս մէջ Ազգային կանոնաւոր ձրիավարժ դպրոցի մը չգոյութեան համար անհրաժեշտ թուեցաւ բարեկարգել բստ կարելւոյն սոյն Վարժարան։

Արդարեւ թշուառութիւնն կը մերժուի գիտութեամբ, արուեստից և վաճառականութեան զարգացմամբ և սա ի ձեռն բարեկարգ վարժարանաց կը կատարուի։ Ամէն քաղաքակիրթ ազգեր կը հնազանդին այս անհերքելի ճշմարտութեան։ Այս ճշմարտութեամբ համոզեալ Հոգաբարձութիւնս ձեռնարկեց բարւոքել վերոյիշեալ վարժարանն, և այն աստիճան հասցնել՝ որով կարենամք ուսումնաւորները իրենց տրամադրութեան համեմատ դիւրաւ ընտրել՝ Պետութեան բարձրագոյն կրթարանաց և համալսարանաց մէջ, որք միշտ կը բարգաւաճին գիտութեամբ ընդ բարձր հովանաւորութեամբ Օգոստափառ Վեհապետին, որպիսիք են՝

Կայսերական Լիկէոն.
Քաղաքական դպրոցն.
Բժշ. և Զինուորական բժշկանոցք.
Իրաւագիտութեան դպրոցն.
Անտառային և Հանքային վարժարանք.
Երկրաչափական վարժարանն.
Վաճառականական »
Երկրագործական »
Կայսերական Արուեստանոցն.

Բաց աստի Ցակոբեան վարժարանն իրաւունք ունի Անտոնեան կտակին շնորհիւ աշակերտ ղրկել Թրիէստէի կիմնազիոնն և անտի Վիէննայի համալսարանն։

Այս գովելի նպատակիս դիւրաւ հասնելու համար, վարժարանիս դասերու նիւթն ու կարգն և ուսուցման կերպն բստ այնմ կարգադրուած են։ Թուրքերէնի և Գաղղիերէնի դասագրքերն կայսերական լիկէոնի մէջ ընդունուածները կը գործածուին, և բարձրագոյն դասուց թուրքերէնի ու գաղղիերէնի ուսուցիչք իսկ նոյն կայսերական լիկէոնի դասատուներէն ընտրուած են։

Թէեւ լաւագոյն և օգտակար էր որ վարժարանիս աշակերտաց գոնէ մեծ մասն գիշերօթիկ լինէր, սակայն եկամտից անբաւականութիւնն կը ստիպէ զմեզ գոհանալ առ այժմ չասցնելով նոցա թիւը և վառ ունենալով միշտ սոյն նպատակն ալ իրագործելու իղձն։

Այս հիմանց ու պայմանաց վրայ ծրագիր մը և կանոնագիր մը յօրինուած է կարող և հմուտ անձանց գործակցութեամբ։

Ահա այս կարգադրութեամբ Հոգաբարձութիւնս կը յուսայ ապահովել բարոյապէս և նիւթապէս Ցակոբեան սանուց ապագայն։

Սակայն այս եղած բարեկարգութիւնն, որպէս զի բստ օրինի յարատեւէր, հարկ էր նորին գործադրութիւնն ձեռնհաս անձի մը յանձնել, ուստի պատշաճ դատուեցաւ վարժարանիս տեսչութիւնը յանձնել Ազգին մէջ քաջածանօթ Հայր Սերոբէ վարդապետի Տէրվիշեանց և նմա գործակից ընտրեցան հմուտ և աշխատասէր ուսուցիչք։

Վարժարանիս կանոնագրութիւնն հրատարակել զանց առնլով միայն ուսմանց նիւթերն և ուսուցչաց անուններն ներկայ յայտագրիս մէջ դնել կը փութամք։

Ատենադպիր Ատենապետ
ՅՈՎՀ. ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ ԱՐԻՍՏ. ԱԶԱՐԵԱՆ
1 Հոկտ. 1885
Բերա, Բանկալթի

ՈՒՍՈՒՄՆԱՑՈՅՑ

Ա. ԼԵԶՈՒՔ

1. Հայերէն.
2. Թուրքերէն.
3. Գաղղիերէն.
4. Գերմաներէն.

Բ. ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ

1. Կրօնագիտութիւն.
2. Պատմութիւն.
   - (Ա. Սրբազան պատմ.
   - (Բ. Ընդհանուր »
   - (Գ. Օսմանեանց »
3. Աշխարհագրութիւն
   - (Ա. Ընդհ. աշխարհագ.
   - (Բ. Օսմ. »
4. Զափագիտութիւն
   - (Ա. Թուագիտութիւն
   - (Բ. Երկրաչափութիւն
   - (Գ. Գրահաշիւ
   - (Դ. Տոմարակալութ.
5. Բնակ. գիտութիւնք
   - (Ա. Բնական պատմ.
   - (Բ. Բնագիտ. տարերք
   - (Գ. Տարրաբանութիւն
   - (Դ. Առողջաբանութ.
6. Մարդավարութիւն
7. Գծագրութիւն
8. Գեղագրութիւն
9. Մարմնակրթանք
10. Երաժշտութիւն

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

1. Հայր Սերովբէ Տէրվիշեան՝ Տեսուչ և ուսուցիչ Գերմաներէնի, Կրօնագիտութեան և Մարդավարութեան.
2. Արիկեան Գէորգ էֆէնտի՝ Ուսուցիչ Զափագիտութեանց և Աշխարհագրութեան.
3. Անանեան Յակոբ էֆէնտի՝ Ուսուցիչ Գաղղիերէնի և Թուրքերէնի.
4. Գալանկճեան Պետրոս էֆէնտի՝ Ուսուցիչ Գեղագրութեան.
5. Փէեան Անտոն էֆէնտի՝ Նախակրթարանի դասուց.
6. Էմիրզէեան Պօղոս էֆէնտի՝ Ուսուցիչ Բնական գիտութեանց.
7. Լուի Մուարու էֆէնտի՝ Ուսուցիչ Մարմնակրթանաց.
8. Նէճիպ պէյ էֆէնտի՝ Ուսուցիչ Թուրքերէնի (Կայս. Լիկէոնի Թուրքերէնի ուսուցիչ).
9. Զօպանեան Մկրտիչ էֆէնտի՝ Ուսուցիչ Գծագրութեան.
10. Պօրսումեան Պետրոս էֆէնտի՝ Ուսուցիչ Հայերէնի և Պատմութեան.
11. Փանոսեան Պօղոս էֆէնտի՝ Ընդհանուր կառավարիչ.
12. Աղապալեան Գէորգ էֆէնտի՝ Երկրորդ կառավարիչ։

Ընտիր Դաշնակ մը գնել կ'ուզուի։ Ունեցողը պէտք է դիմէ Արեւելքի խմբագրատունը։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵԴՐ. ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

Թիֆլիսի «Կեդրոնական գրավաճառանոցը» կամենալով Կ. Պոլսում և բոլոր Տաճկաստանում տպագրուող և տպագրուած գրքերի մուտքը և տարածումը դիւրացնել Ռուսաստանի Հայոց մէջ՝ սոյն յայտարարութեամբ դիմում է յարգոյ հեղինակներին և հրատարակիչներին, և առաջարկում է, որ իրանց երկասիրութիւններից և հրատարակութիւններից ուղարկեն մեզ վաճառելու։ Յարաբերութեանց դժուարութիւնն ու դրամի անհաստատ կացութիւնն ի նկատ առնելով՝ գրավաճառանոցն առաջարկում է հետեւեալ պայմանները.

1. Գրավաճառանոցը ոչ մի կանխիկ դրամ չէ ուղարկում.
2. Գրքերն ընդունում է կոմիսիայով վաճառելու.
3. Գրքերի գինը որոշում է հեղինակը կամ հրատարակիչը, ռուսի դրամով.
4. Կեդրոնական գրավաճառանոցը 10 առ % աւելացնելու իրաւունք միայն ունի որոշած գնին.
5. Գրքերի ճանապարհածախսն ուղարկողների վերայ է.
6. Գրավաճառանոցն ինքն է որոշում ուղարկելի գրքերի քանակութիւնը [illegible].
7. Երկու ամիսը մի անգամ գրավաճառանոցը հաշիւ է ուղարկում հեղինակին, վաճառուած օրինակների փողի հետ.
8. Կեդրոնական գրավաճառանոցը իւր գոյքով ու վարկով երաշխաւորում է իրան ուղարկած գրքերի արժէքը.
9. Ստացած գրքերի համար գրավաճառանոցն անդորրագիր է ուղարկում պատասխանատու ստորագրութեամբ։

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԷՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑ
Գրախանութի հասցէն՝
LIBRAIRIE CENTRALE, Tiflis.

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆ

Դ.

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔ

Ց. ԳՈՒՐԳԷՆ ՆԻ Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆ ՏԵԱՐՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Ո՛չ ոք Մակար Սրբազանի կաթողիկոսութիւնը կը պաշտպանէ իբրեւ բստ ամենայնի կանոնաւոր, բաղձալի և օրինակելի ընտրութիւն մը։ Եթէ այնպէս լինէր, ի՛նչ հարկ կար որ մեք «ցաւ յայտնելու, դիտողութիւն ուղղելու, ապագայի համար վերապահում ընելու, կամ պայման դնելու» խօսքեր ընէինք։ Մակարի կաթողիկոսութիւնը կը նկատե՛ք որպէս բացառիկ դէպք մը, ծնունդ բացառիկ պարագայից, և՝ կշռելով մերժման և ընդունելութեան հաւանական արդիւնքներն՝ երկու չարեաց փոքրագոյնը կը համարինք ընդունիլ իբրեւ բացառութիւն, նոյն իսկ իբրեւ միջոց մը՝ ապագային մէջ աւելի կանոնաւոր վիճակ մը սահմանելու փոխան այն բացառիկ պարագայից։ Օգոստ. 5ի [illegible] երեւումէն ի վեր, այս եղած է և է մեր տեսութիւն։

Բայց յայնժամ խնդիր կը ծագի թէ, Հայ Եկեղեցին, ի մասին ընտրութեան իւր Հայրապետաց, կ'ընդունի՞ բացառութիւն բստ բերման արտաքին պարագայից։ Տեսանք թէ ամեն գործն հաւատքի, կրօնքի և խղճի ազատութեան խնդիր նկատեցին, և բացարձակ հռչակեցին թէ, Հայրապետի ընտրութեան մասին, Հայ Եկեղեցին ունի առաքելական և անխախտելի օրէնքներ, որոցմէ բնաւ չի կրնար շեղիլ, ո՛ և իցէ պարագայի ստիպմամբ։ Հանդարտ և համբերատար ոգւով քննեցինք թէ այնպէ՞ս է, և գտանք ինչպէս քաջ կը յիշեն մեր ընթերցողք, թէ Հայ Եկեղեցին արտաքին պարագայից բերման համեմատ վարուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի յաջորդաց ընտրութեան գործին մէջ։ Ազգն այլապէս վարուեր է երբ տէրն էր իւր ճակատագրոյ, և այլապէս վարուեր է երբ ո՛չ եւս տէր էր։ Եւ որովհետեւ, Բագրատունեաց թագաւորութեան ի Հայաստան մուտ գտնելէն ի վեր, Հայ Ազգն աւելի շատ ժամանակ գերին եղած է քան տէրն իւր ճակատագրոյ, տեսանք թէ համեմատաբար շատ փոքր թիւ մը կը կազմեն մեր 138 կաթողիկոսաց մէջէն անոնք որ կրցած են ազգովին ընտրուիլ, այն է՝ միայն Ազգէն և բովանդակ Ազգէն։ Տեսանք, վերջապէս, թէ մեր նախնիք, իրենց գործնական ոգւով, որուն կը պարտինք Հայ Ազգի մը և Հայ Եկեղեցւոյ մը շարունակութիւնն, հաւատալեաց մասն չեն նկատած Հայրապետի ընտրութեան ձեւն, այլ կրօնային հաւատալեաց անման՝ իւր բնութեամբ իսկ ի հարկէ ենթակայ պիտի լինէր Հայ Ազգին ճակատագրոյն ամեն փոփոխմանց դարուց ի դարս։

Պատմական մեթոտին կիրառութեամբ, որ յոյժ կը տարբերի մեր ընդդիմախօսաց ի գործ դրած բնազանցական մեթոտէն, պարզելով խնդրոյն այս հիմնական մասը, զոր գիտմամբ կամ անգիտութեամբ մթան մէջ կը պահէին մեր նախանձայոյզ ընդդիմախօսք, տեսանք թէ Մակար Սրբազանի հաստատումն եւս արդիւնք էր մի կարգ բացառիկ պարագայից, որք մեր վրայ հարկ կը դնեն մեր նախնեաց գործնական ոգւով նկատելու խնդիրն և համակերպելու կատարեալ իրողութեան։ Բայց ո՛րք են այս պարագայք, և ի՛նչ զօրութիւն ունին նոքա։

Նախ. Մեր քաղաքական դիրքը յոյժ բացառիկ պարագայ մը կը կացուցանէ ինքնին։ Երբ Գուրգէն էֆ. իմ առջեւ կը դնէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի և Մեծին Ներսեսի ընտրութեան ճշմարտապէս նահապետական եղանակը, կը մոռնայ թէ այն ընտրութիւններ կատարած ատեն Ազգը տէր էր իւր ճակատագրոյ, և թէ այնպէս չէ յառաջ 1885 Յ. Ք.։ Եթէ Ազգն այժմեւս ունենար նոյն անկախ կացութիւն, իւր ուզած եկեղեցականն իւր ուզած ձեւով կաթողիկոս կը բազմեցնէր։ Կամ գէթ եթէ Ամենայն Հայք մեր Օգոստ. Ինքնակալին հպատակ լինելու պատիւը վայելէին, միօրինակ օրէնքի մը զօրութեամբ առանց դժուարութեան կ'ընէինք գործին մէջ։ Առաջին դժուարութիւն մ'այն է որ Հայոց մեծ մասն երկու տարբեր Տէրութեանց հպատակ է, և Էջմիածին, զոր չենք կրնար լքանել, Տէրութեան մը հողին վրայ է որ բստ օրինակի ուրիշ քաղաքակիրթ Տէրութիւններու՝ կ'ուզէ Երկրային [illegible] իրաւունքն ի գործ դնել իրեն հպատակ ազգաց եկեղեցական [illegible] թեանց հաստատման մէջ։

Երկրորդ. Հայ Ազգին իւր այժմեան դրից մէջ Կաթողիկոսաց ընտրութեան համար միօրինակ օրէնք մը չունենալն երկրորդ դժուարութիւնն էր, որոյ ծնունդ եղաւ Մակարի կաթողիկոսութիւնը։ Տեսանք որ, եթէ Պալոժենիան չլինէր, Ազգին զանազան մասերը պիտի զգային խորհրդակցութեամբ միօրինակ և պարտաւորիչ օրէնք մը չլինելու վասն ընտրութեան Հայրապետի, քանի որ մեր Եկեղեցւոյ Պատմութիւնը չէր աւանդած մեզ ընտրական օրէնք մը, որ պատշաճէր ամեն քաղաքական պայմանի անխտիր։ Բայց Ռուսիոյ Հայք ունին արդէն Պալոժենիան, որ իրենց մէջ նոյն դիրքը կը բռնէ ճշգրիւ ինչ դիրք որ մեր մէջ կը բռնէ Ազգ. Սահմանադրութիւնն, և որում [illegible] կը հպատակին Կաթողիկոսի ընտրութեան մէջ։ Եթէ մեք եւս, Պարսկաստանի և Հնդկաստանի Հայոց պէս, սկիզբէն ընդունած լինէինք Պալոժենիոյ ընտրական օրէնքը, բնաւ դժուարութիւն չէր մնար, (և ինչ [illegible]) ո՛րչափ լաւ և ազնիւ բան մը կը [illegible]։ Բայց մեք Պալոժենիան չենք ընդունած։ Փափազեան էֆ. ի զո՛ւր Հայրենիքի [illegible] նեակ սրբանկարները ցուցած էր անվրէպ նալի ընդ օրինակութեամբք, որոց ընդդիմութիւն ամենեւ ազնիւ աղբեւ են։ Սոսկ է թէ Պալոժենիոյ դէմ մեր բողոք չի կրեր պաշտօնական բողոքի մը անհրաժեշտ ձեւերն, և թէ յանուն Թուրքիոյ Հայոց առաջ կառավարութեան ներկայացեալ բողոքագիր մը չկայ, կամ, եթէ կայ, պատճէնն ո՛չ ոք տեսած է։ Բայց ամենքս ալ գիտենք թէ Թուրքիոյ Հայք Պալոժենիան չեն ընդունած։ Այսպէս, մինչ Ռուսիոյ Հայք կապուած են Պալոժենիոյ ընտրական օրէնքով, այն օրէնք գործադրական չէ մեզ համար։ Ինչպէս մեք չենք ընդունիր Պալոժենիոյ օրէնքը, Ռուսիոյ Հայք եւս չեն կրնար ընդունիլ ո՛չ մեր Սահմանադրութիւն, ո՛չ ալ մեր Բանաձեւեր, մինչեւ ի մի վայր հաւաքուելու և միաբան